

PRÁVO NA OPRAVU A ODPOVEĎ PODĽA TLAČOVÉHO ZÁKONA

THE RIGHT TO MAKE CORRECTIONS AND THE RIGHT TO REPLY UNDER THE PRESS LAW

Ján DRGONEC

ABSTRACT:

The right to make corrections and the right to reply – in some countries are these rights protected by their constitutions as the fundamental rights. These rights in Slovakia in case of the print media are guaranteed by the Press Law. The adoption of the law protecting the right to make corrections and the right to reply against the print media was strongly objected by the mass media as well as by the parliamentary political parties belonging to the opposition. The public discussion on the draft of the Press Law was managed in a misleading manner. No attention was paid to many issues of real relevance. Hence, the National Council (the Slovak parliament) approved the law which does not cover the legal status of foreign publishers and press agencies. The enforcement of right to make corrections and the right to reply is poor, if the obliged person ignores the entitled person with his/her requirement for publishing of the correction or the reply. A series of other issues identified within this paper are waiting for a binding interpretation by the competent governmental authorities in the phase of application of the Press Law. It is up to the judiciary within its case-law on right to make corrections and the right to reply.

KEY WORDS:

the right to make corrections, the right to reply, statements of facts and value judgements, entitled individuals and corporate persons, obliged persons – publishers of periodicals and press agencies, restrictions on freedom of expression, liability for violating of applied right to make corrections and the right to reply

Sloboda prejavu sa zrodila na ochranu ľudí pred neprípustným zasahovaním štátu, ako záruka, že každý človek bude môcť slobodne vyjadrovať svoje myšlienky a názory. No nezostalo pri úprave, ktorá slúži na ochranu pred zásahmi štátu. V druhej polovici 20. storočia sa zrodila potreba opačnej činnosti štátnych orgánov, predovšetkým zákonodarných, prijímať pozitívne opatrenia na zabezpečenie plurality informácií. Európsky súd pre ľudské práva sformuloval líniu, podľa ktorej sloboda prejavu je natoľko významná pre riadne fungovanie demokratickej spoločnosti, že za istých okolností nestačí, ak sa štáty zdržia zasahovania do slobody prejavu. Musia zájsť ďalej, slobodu prejavu zabezpečovať pozitívnym záväzkom, ktorý spočíva v prijímaní zákonov na podporu slobody prejavu.

doc. JUDr. Ján Drgonec, DrSc.
Klincová 37/B
821 08 Bratislava
Slovenská republika
jan@drgonec.sk

Ján Drgonec študoval na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. V minulosti pôsobil ako vedecký pracovník v Ústave štátu a práva SAV (1976-1992), potom bol sudcom Ústavného súdu SR (1993-2000), jedno funkčné obdobie pôsobil ako predseda Ústavnoprávneho výboru Národnej rady SR (2002-2006). V súčasnosti prednáša masmediálne právo na Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy, ako aj na Fakulte masmédií Paneurópskej vysokej školy. Zároveň pôsobí ako advokát. O masmediálnom práve najskôr uverejnil dielo Tlačové právo na Slovensku (Archa 1995), potom Základy masmediálneho práva (Bratislavská vysoká škola; Poradca podnikateľa 2008) a napokon Sloboda prejavu a sloboda po prejave (Heuréka 2013). O čiastkových otázkach masmediálneho práva uverejnil rad článkov v odborných právnických časopisoch.

„Činnosť masmédií je selektívna. Uverejnenie myšlienok a informácií je ponechané na úvahu vydavateľa, resp. vysielateľa a novinára. Osoba stojaca mimo organizačnej štruktúry masmédiá má spravidla nepatrnú možnosť získať prístup do masmédií a ich prostredníctvom šíriť svoje myšlienky a informácie navonok, smerom k verejnosti. Tento stav súvisí s početnosťou ľudskej populácie, s praktickou nemožnosťou poskytnúť každému príležitosť, aby v prípade záujmu mohol rozširovať svoje myšlienky a informácie prostredníctvom printových alebo elektronických masmédií, ale aj so službou masmédií favorizovanej politickej strane alebo politikovi či s nesympatiami voči názorom, ktoré nezdieľajú novinári/redaktori sústredení v jednom masmédiu.

Stav bez možnosti prístupu k masmédiám sa zaužíval a rešpektuje sa vo vzťahu k osobám, o ktorých masmédiá neuverejnili komentáre, ani žiadne iné príspevky. V zásadne inej situácii je však ten, o kom masmédiá zverejnili podľa svojich predstáv vyhotovený materiál o jeho osobe. Takým osobám sa priznáva právne postavenie, ktoré prístup do masmédií umožňuje, a to preto, aby sa nastolila spravodlivá rovnováha medzi uplatnením slobody prejavu a práva rozširovať myšlienky a informácie novinárom a právnym postavením osoby, o ktorej novinár uverejnil svoj príspevok. Na zabezpečenie spravodlivej rovnováhy medzi oboma chránenými záujmami sa pre dotknutú osobu vytvorili právne prostriedky prístupu do masmédií a určili sa podmienky, za ktorých oprávnená osoba môže uplatniť slobodu prejavu.“¹

„Povinné prejavy sú najvýznamnejšou formou opatrení, ktorá sa v súčasnosti od štátu očakáva a vyžaduje. Slúži na podporu slobody prejavu, ale nie slobody prejavu masmédií. Ide o osobitné pozitívne opatrenia, ktoré podporujú slobodu prejavu subjektov práva, ktoré sa ocitnú v krátkodobom konflikte s masmédiami. Tieto pozitívne opatrenia podporujú slobodu prejavu osôb ako primárnych držiteľov ústavou chránenej slobody prejavu tým, že slobodu prejavu obmedzujú masmédiám.“² Právnym prostriedkom zabezpečujúcim dotknutej osobe prístup do masmédií je právo na opravu a právo na odpoveď. K takým prostriedkom právny poriadok SR zaradil aj právo na dodatočné oznámenie.³

Korene hlboko v minulosti

Právo na opravu je v právnom poriadku Slovenskej republiky historicky etablovaný právny inštitút. Zaviedol ho uhorský zákonný článok XIV/1914 (prvý tlačový zákon prijatý na území Slovenska). Právo žiadať o opravu sa priznávalo úradu alebo súkromnej osobe, o ktorej boli v periodickej tlači oznámené zjavne alebo skryto nepravdivé údaje alebo pravdivé skutočnosti boli uverejnené v skreslenej podobe. Zodpovedný redaktor mohol odmietnuť uverejnenie tlačovej opravy, ak:

1. od uverejnenia správy uplynul jeden mesiac;
2. oprava nebola napísaná v jazyku, v ktorom sa vydávalo periodikum, ani v štátnom jazyku;
3. oprava neobsahovala iba skutočné zistenie alebo popretie skutočností uvedených v pôvodnom článku;
4. pravdivosť opravovanej správy bolo možné ihneď bez pochybností dokázať.

Zodpovedný redaktor nesmel pripojiť poznámku k textu tlačovej opravy, ale mal právo stručne sa vyjadriť, či na správe, proti ktorej oprava smerovala, trvá alebo nie. Nasledoval zák. č. 126/1933 Zb. zák., ktorým sa menia a dopĺňajú tlačové zákony. K otázke tlačových opráv priniesol tento zákon ustanovenia, podľa ktorých ten, koho sa dotýkala správa v periodickej tlači, mal právo požiadať o uverejnenie opravy. V oprave mohol uvádzať iba skutočnosti obsiahnuté v správe (§ 11 ods. 1). Právo na opravu sa mohlo uplatniť aj popretím pravdivosti skutočností uvedených v správe. Tlačová oprava sa uverejňovala bezplatne. Iba ak text tlačovej opravy viac ako dvojnásobne presiahol rozsah pôvodnej správy, musel opravujúci zaplatiť za časť presahujúcu dvojnásobok rozsahu opravovanej správy, pričom poplatok sa vypočítal podľa priemernej inzertnej sadzby (§ 11 ods. 6).

1 DRGONEC, J.: *Povinné uverejňované prejavy v masmédiách a právo mlčať*. In Justičná revue, 2008, Vol. 60, No. 10, s. 1334.

2 DRGONEC, J.: *Sloboda prejavu a sloboda po prejave*. Šamorín: Heuréka, 2013, s. 115-116.

3 Toto právo stojace mimo pozornosti tohto článku si zaslúži osobitnú analýzu už z dôvodu, že možno nepredstavuje osobitné právo, ale je iba „fízovo posunutým“ právom na odpoveď, jeho alternatívou za osobitných podmienok priznaného zvlášť kvalifikovaným subjektom práva.

Zodpovedný redaktor mal zákonom uloženú povinnosť uverejniť tlačovú opravu bez zmeny a bez vsuviek v tej istej časti periodika a tým istým typom písma, ako bola uverejnená správa, ktorej sa týkala tlačová oprava (§ 12 ods. 1). Opravu bolo treba uverejniť do troch dní od jej dodania (§ 12 ods. 2) a zaplatať poplatku, ak rozsah opravy presiahol dvojnásobok opraveného textu (§ 12 ods. 2). Povinnosť uverejniť tlačovú opravu nebola splnená, ak opravu neuverejnili v celom náklade čísla periodickej tlačoviny (§ 12 ods. 4). Zákon č. 126/1933 Zb. zák. umožňoval tlačovú opravu odmietnuť, ak:

1. oprava nedošla do dvoch mesiacov od vydania čísla, ktoré obsahovalo pôvodnú správu;
2. oprava presiahla trojnásobok rozsahu pôvodnej správy;
3. oprava tej istej správy bola už uverejnená;
4. uverejnením opravy by bol spáchaný trestný čin, alebo ak oprava bola napísaná hrubo neslušným spôsobom.

Ak zodpovedný redaktor odmietol uverejniť tlačovú opravu, alebo ak opravu uverejnil, ale nie v súlade so zákonom, osoba poškodená uverejnením pôvodnej správy mala právo obrátiť sa na súd so žalobou o vydanie rozhodnutia o vykonaní úradnej opravy. Konanie o úradnej oprave súd musel začať do troch dní od podania žaloby, prvé ústne pojednávanie mohol odročiť bez súhlasu strán iba raz, a to najviac o tri dni (§ 14 ods. 1). Úradná oprava sa uverejňovala zdarma (§ 15 ods. 4), ak presiahla trojnásobok rozsahu pôvodnej správy, spoplatňovala sa podľa ustanovení zákona č. 126/1933 o platbe za rozsah opravy nad dvojnásobok rozsahu opravovanej správy.

Zákonodarstvo Československej republiky v období pred II. svetovou vojnou sa aj v ďalších zákonoch podrobne zaoberalo otázkou opravy informácií rozširovaných tlačou.⁴ V právnom poriadku Československej socialistickej republiky tlačovú opravu upravil zák. č. 81/1966 Zb. o periodickej tlači a o ostatných hromadných informačných prostriedkoch. Tento zákon v § 19 určil podmienky vzniku práva na tlačovú opravu, spôsob jeho uplatnenia, povinnosti šéfredaktora, ako aj dôvody pre odmietnutie uplatneného práva na tlačovú opravu v hromadných informačných prostriedkoch, ku ktorým patrili printové a elektronické masmédiá, agentúrne spravodajstvo, spravodajský film (§ 3 ods. 2).

Ak bol v hromadnom informačnom prostriedku uverejnený nepravdivý alebo pravdu skresľujúci údaj, ktorý sa dotkol cti občana alebo dobrého mena organizácie, vedeckej alebo kultúrnej inštitúcie, alebo ktorý sa týkal činnosti štátneho orgánu, mohol občan, organizácia, inštitúcia alebo štátny orgán najneskôr do dvoch mesiacov po uverejnení písomne žiadať šéfredaktora o bezplatné uverejnenie opravy a navrhnúť jej znenie (§ 19 ods. 1).

Šéfredaktor musel opravu uverejniť po dohode o znení a spôsobe uverejnenia opravy so žiadateľom o opravu v lehote „do ôsmich dní“ od podania žiadosti o opravu; v časopise alebo inej periodickej tlači sa oprava musela uverejniť v najbližšom čísle pripravovanom po podaní žiadosti o opravu. Pre opravu zákon ustanovil, že sa musí uverejniť na rovnakom mieste a rovnakým písmom, ako bol uverejnený údaj, na ktorý sa oprava vzťahovala (§ 19 ods. 3). Šéfredaktor mal právo odmietnuť uverejnenie opravy, ak mohol dokázať pravdivosť uverejneného údaj, o opravu ktorého bol požiadaný, alebo ak uplynula zákonom určená lehota pre podanie žiadosti o opravu (§ 19 ods. 2).

Odpor proti návrhu zákona

V platnom právnom poriadku SR právo na tlačovú opravu zakladá zák. č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Tlačový zákon). Návrh zákona vyvolal vlnu nevôle u vydavateľov novín a časopisov. Dňa 27.3.2008 vyšli printové masmédiá s jednotne upravenou titulnou stranou, na ktorej bol zhodný text nazvaný *Odpoveď s podtitulkom Sedem hriechov tlačového zákona*.⁵ V texte sa uvádzalo: „Chcete, aby vaše obľúbené noviny nerobili redaktori, ale niekto iný? K tomu smeruje nový

4 Pozri DRGONEC, J.: *Tlačové právo na Slovensku*. Bratislava: Archa, 1995, s. 23-24.

5 *Odpoveď. Sedem hriechov tlačového zákona*. In SME, štvrtok 27. 3. 2008, s. 1; *Nový Čas*, štvrtok 27. 3. 2008, s. 1; *Válasz. A sajtótörvény hét fő bűne*. In Új szó, csütörtök március 27, 2008, s. 1 a rad ďalších denníkov.

tlačový zákon z dielne vládnej koalície. Vytvára nezmyselne široký priestor pre právo na opravu a odpoveď, tým hrubo zasahuje do redakčnej práce, porušuje demokratické zásady, práva občanov a slobodu tlače.

1. Dáva právo na odpoveď aj pri pravdivej informácii.
2. Dáva právo aj na opravu informácií, ktoré nikomu neublížili.
3. Umožňuje dvojité sankciu – povinnosť uverejniť opravu i odpoveď.
4. Vydavateľ je zodpovedný aj za odpovede, ktoré porušujú zákon a dobré mravy, čo môže vyvolať reťaz žiadostí o odpoveď.
5. Právo na odpoveď majú aj štátne a iné verejné orgány, čo podľa medzinárodných organizácií vytvára možnosť zneužitia.
6. Redakcia nesmie reagovať na odpoveď, čo je protiústavné.
7. Vydavateľ nemôže odpoveď odmietnuť, inak mu hrozí peňažný trest až 150-tisíc korún.

Nechceme vydávať noviny, ktoré čitateľa nezaujímajú a porušujú jeho práva. Preto považujeme za nevyhnutné využiť na protest prvé stránky našich novín. Spolu s ostatnými denníkmi sme sa k tomu odhodlali po viac, než desiatich rokoch, keď sme sa za vlády Vladimíra Mečiara bielymi stránkami bránili voči útokom proti tlači. Vážení poslanci, veľká časť vašich voličov sú naši čitatelia. Nedovoľte, aby bol prijatý tlačový zákon, ktorý smeruje proti nim.“

K slovu sa prostredníctvom tohto vyjadrenia dostali emócie a v lepšom prípade polopravdy, lebo priestor sa ušiel aj vyloženým ľžiam. Ako príklad možno spomenúť tézu Právo na odpoveď majú aj štátne a iné verejné orgány, čo podľa medzinárodných organizácií vytvára možnosť zneužitia. V čase uverejnenia tejto tézy existovali právne názory Najvyššieho súdu SR⁶ aj Ústavného súdu SR⁷, ktoré vylučovali dostupnosť práva na odpoveď pre orgány štátu aj pre ďalšie orgány verejnej moci. Masmédiá vo svojom spoločnom odpore voči návrhu tlačového zákona kládli dôraz aj na nedostatočné odlišenie práva na opravu a práva na odpoveď. Treba zdôrazniť, že išlo o záujem, ktorý nežiadal o vyššie rozlíšenie v účele oboch právnych inštitútov, ale vyjadroval iba znepokojenie z možnosti, že prekrývanie práva na opravu s právom na odpoveď navodí situácie, keď masmédiá budú musieť uverejniť zároveň opravu aj odpoveď k totožnému skutkovému tvrdeniu.

Národná rada SR sa nedala odstrašiť ani zastrašiť masmediálnou kampaňou, na ktorej sa od začiatku podieľali aj opozičné politické strany. Dňa 9. apríla 2008 prijala zákon o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon), ktorý bol uverejnený v Zbierke zákonov pod číslom 167/2008 Z. z. Skupina poslancov Národnej rady SR doručila 26. septembra 2008 na Ústavný súd SR návrh na začatie konania na preskúmanie súladu ustanovení § 4 ods. 1 až 4, § 7 ods. 1, § 8 ods. 1 druhá veta za bodkočiarkou a § 10 ods. 4 tlačového zákona s článkom 13 ods. 4 prvá veta Ústavy Slovenskej republiky, s článkom 26 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a s článkom 10 ods. 2 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Významné miesto v návrhu zabrali tvrdenia skupiny poslancov o ústavnej nezlučiteľnosti práva na opravu a práva na odpoveď so slobodou prejavu.

Ústavný súd SR dňa 11. júla 2012 nálezom vyslovil, že § 7 ods. 1 tlačového zákona je v súlade s čl. 13 ods. 4 prvou vetou v spojení s čl. 26 ústavy, ako aj s čl. 10 ods. 2. Konanie v časti týkajúcej sa nesúladu § 8 ods. 1 druhej vety časti za bodkočiarkou tlačového zákona s namietnutými normami Ústavy SR a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd zastavil z formálnych (procesných) dôvodov, nakoľko po podaní návrhu na ústavný súd sa napadnutá právna úprava zmenila novelou tlačového zákona.⁸ Na rozdiel od podania návrhu na ústavný súd na jeseň 2008, ktoré neuniklo pozornosti masmédií, rozhodnutie Ústavného súdu SR potvrdzuje súlad napadnutej časti zákona s čl. 26 Ústavy SR a čl. 10 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd prešli masmédiá mlčaním.

6 „Ak určitý zásah smeruje proti istému orgánu štátu, nemožno z toho bez ďalšieho vyvodit' záver, že tento zásah dopadá do osobných a osobnostných práv fyzických osôb, z ktorých sa tento orgán skladá. To, prirodzene, platí aj naopak: ak ten-ktorý zásah smeruje proti niektorej z fyzických osôb, z ktorých sa určitý štátny orgán skladá, neznamená to, že dotknutým je zároveň tento orgán.“ (Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky M C do 46/2000 z 27. marca 2001, s. 10).

7 *Podľa právneho názoru ústavného súdu preto prezidenta (ale ani ďalších ústavných činiteľov Slovenskej republiky) pri výkone ich ústavných právomocí nemožno považovať za fyzické osoby oprávnené namietať ich prípadné porušenie podnetom na začatie konania pred ústavným súdom.*“ (I. ÚS 29/97. Zbierka náleзов a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky, 1997, s. 527.)

8 *PL. ÚS 12/09. Zbierka náleзов a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky*, 2012, s. 105-107.

Tieto udalosti by mohli zapadať prachom, keby sa nepremietali do prítomnosti aj budúcnosti. Kvôli nim má Tlačový zákon rad nedostatkov zapríčinených tým, že odpor k návrhu Tlačového zákona deformoval diskusiu o ňom. Vehementne sa diskutovalo o otázkach, ktoré nemali vecné opodstatnenie a pozornosti sa nedostalo tým otázkam, o ktorých bolo treba diskutovať.

Interpretácia a aplikácia Tlačového zákona

Materiálny právny štát je štátom uplatňovaného práva. Nijakú právnu úpravu nemožno pripraviť s takou mierou presnosti a predvídavosti, aby sa dala uplatňovať bez úvahy a zaváhania. Prax si vždy nájde miesto na pochybnosť, raz opodstatnenú, inokedy motivovanú účelovosťou, zámerom obísť písané právo. Do aplikácie právnej normy vždy vstupuje jej interpretácia. Vo fáze uplatňovania práva nevyhnutne treba hľadať podstatu písaného práva, jeho účel a rozsah situácií, ktoré sú upravené, a naopak, vylučovať situácie, na ktoré sa úprava nevzťahuje. To sa premieta aj do aplikácie Tlačového zákona a ním upraveného práva na opravu, ako aj práva na odpoveď.

Právna metodológia a právna teória vyvinuli pravidlá postupu pre uplatňovanie právneho textu. „Tieto pravidlá sa nazývajú metódami, kritériami alebo elementmi výkladu a sú obsiahnuté v tzv. výkladovom kánone. (...) V súčasnosti zahŕňa výkladový kánon 7 výkladových kritérií:

1. Jazykovo-gramatický výklad.
2. Historický výklad.
3. Systematický výklad.
4. Teleologický výklad.
5. Výklad na základe konformity (súladu) s európskym právom.
6. Výklad na základe konformity s ústavou.
7. Výklad v zmysle „Hospodárskej analýzy práva“ (Economic Analysis of Law).“⁹

Prostriedkami výkladového kánonu treba dať aj odpoveď na otázku ohľadne využitia analógie vo výklade Tlačového zákona, a to tak analógie iuris (predovšetkým z hľadiska prípadného použitia ustanovení zákona o vysielaní a retransmisii o práve na opravu), ako aj analógie legis (napríklad z hľadiska prípadného použitia ustanovení Tlačového zákona o práve na odpoveď aj pre úpravu práva na opravu).

Tlačový zákon z roku 2008 vniesol diskontinuitu do tlačového práva. Novela Tlačového zákona z roku 2011 túto diskontinuitu ešte zvýšila. Právo na opravu sa v rade znakov odlišuje od práva na opravu v podobe, ktorú malo od roku 1914 až do zrušenia tlačového zákona prijatého roku 1966. Právo na odpoveď je novým právnym inštitútom, ktorý sa stal súčasťou právneho poriadku SR z dôvodu jeho zosúladovania s medzinárodným právom¹⁰ a s nadnárodným právom Európskej únie¹¹ v rozsahu úpravy činnosti elektronických masmédií a jej priemetu do úpravy činnosti printových masmédií s prihliadnutím na existenciu opravy a odpovede v právnom poriadku radu iných európskych štátov, z ktorých niektoré tieto práva zaručujú ako ústavné. To všetko má za následok, že historický výklad práva nemá veľký význam pre interpretáciu a aplikáciu práva na opravu a práva na odpoveď v ich platnej podobe. Identifikuje sa ním skôr okruh otázok, ktoré treba interpretovať odznovu. Tak, aby boli v súlade s Ústavou SR, s komunitárnym a úniovým právom, ale aj s medzinárodným právom. Značný význam má aj porovnanie na báze ústavného komparatívneho práva. Hoci sa slovenská právna teória o tom nezmieňuje, nech už sa výkladový kánon použije pomocou ktoréhokoľvek z vyššie uvedených výkladov, základom interpretácie a aplikácie práva vždy musí byť zdravý rozum a dôrazné odmietnutie účelového výkladu každého právneho inštitútu. Interpretácia práva na opravu a práva na odpoveď determinovaná zdravým rozumom je prvou významnou zárukou, že námietky o obmedzovaní slobody prejavu prostredníctvom týchto dvoch právnych inštitútov zostanú v špekulatívnej podobe.

9 VEČEŘA, M., GERLOCH, A., SCHLOSSER, H., BERAN, K., RUDENKO, S.: *Teória práva*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 99-100.

10 *Čl. 8 ods. 1 Európskeho dohovoru o cezhraničnej televízii (Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 168/1998 Z. z. a oznámenie MZV č. 345/2002 Z. z.).*

11 *Smernica ES č. 89/552/EHS o koordinácii opatrení v členských štátoch týkajúcich sa vykonávania činností televízneho vysielania v znení smernice č. 97/36/ES a smernice č. 2007/65/ES.*

Nevyhnutným krokom k vymedzeniu práva na opravu a práva na odpoveď predovšetkým v tejto súvislosti je konfrontácia so skreslenými predstavami formovanými a formulovanými v masmédiách. V nemalej miere išlo o predstavy laické, aj keď vytvárané profesionálmi, a zároveň o predstavy účelovo skresľované, ktoré v aplikácii a interpretácii Tlačového zákona ľahko môžu spôsobiť bumerangový efekt.

Masmédiá svoje výhrady proti návrhu Tlačového zákona spojili s tézou o strate vplyvu na obsah printových masmédií z naznačeného dôvodu, že v jednotlivých číslach novín a časopisov budú prevládať opravy a odpovede. Každý uverejnený príspevok existuje v kontexte zdravého rozumu. Oprava aj odpoveď „rozmazáva“ udalosť, predlžuje čas verejného záujmu o ňu. Tento účinok determinuje uplatnenie práva na opravu aj práva na odpoveď. S požiadavkou zdravého rozumu je ťažko zlučiteľné, ak vôbec, uplatnenie oboch práv v reakcii na nezmyselné alebo maličerné skreslenie skutkového tvrdenia v masmédiách. Oprávnená osoba sa vystavuje hrozbe, že uplatnením práva sa zneváži v očiach verejnosti. Preto nie je opodstatnené označiť právo na opravu a právo na odpoveď za práva, ktoré prehlusia slobodu prejavu patrónovaných v printových masmédiách ich vydavateľmi a vnútia masmédiám príspevky, aké by masmédiá samé od seba nikdy neuverejnili. Hľadanie účelu, obsahu a rozsahu práva na opravu aj práva na odpoveď treba spojiť s právne významnými okolnosťami, metódami, kritériami a prvkami, a nie s demagógiou.

Vymedzenie práva na opravu a odpoveď

Právo na opravu aj právo na odpoveď sa nepriznáva voči akémukoľvek príspevku uverejnenému kdekoľvek. Právo na opravu aj právo na odpoveď sa podľa Tlačového zákona priznáva voči materiálom, ktoré uverejnil vydavateľ periodickej tlače alebo tlačová agentúra.¹²

Periodickou tlačou sú noviny, časopisy alebo iná tlač:

- vydávaná pod rovnakým názvom,
- s rovnakým obsahovým zameraním,
- v jednotnej grafickej úprave,
- najmenej dvakrát v kalendárnom roku (§ 2 ods. 1).

Tlačový zákon definuje tlačovú agentúru ako osobu, ktorá „vyhľadáva a spracúva informácie s cieľom sprostredkovať ich odplatne v agentúrnom spravodajstve verejnosti“ (§ 2 ods. 5). Tlačoviny, ktoré sa vydávajú menej ako dvakrát v kalendárnom roku (napr. kalendáre, letáky, etc.) nespĺňajú podmienku s významom *conditio sine qua non*. Východiskovú podmienku nespĺňajú ani texty rozširované pomocou počítačových sietí. Za obsah periodickej tlače zodpovedá vydavateľ periodickej tlače. Za obsah agentúrneho spravodajstva zodpovedá tlačová agentúra (§ 5 ods. 1). Tlačový zákon určuje výnimky z tohto pravidla, ale tiež výslovne určuje, že výnimkami nie je dotknuté právo na opravu ani právo na odpoveď (§ 5 ods. 4). Právo na opravu aj právo na odpoveď možno uplatniť voči všetkým materiálom uverejneným v periodickej tlači a v agentúrnom spravodajstve.¹³ To znamená, že oprávnená osoba môže žiadať o uverejnenie opravy alebo odpovede tak voči pôvodným príspevkom, ktoré vznikli ako originálny výstup, ako aj voči prevzatým materiálom, či už ide o príspevok pochádzajúci z iného vnútroštátneho masmédiá, printového alebo elektronického, do iného vnútroštátneho printového masmédiá alebo zo zahraničného zdroja. To ponúka príležitosť aj zahraničným osobám, aby uplatnili právo na opravu alebo právo na odpoveď voči príspevkom uverejneným v printových masmédiách vydávaných v Slovenskej republike. Iné je právne postavenie fyzických a právnických osôb na Slovensku, ktoré by sa stali predmetom záujmu printových masmédií vydávaných v zahraničí. Medzinárodné dohovory a smernice EÚ, ktoré o týchto právach pojednávajú, zakladajú členským štátom povinnosť priznať dané právo vo svojom vnútroštátnom právnom poriadku, ale podmienky a spôsob uplatnenia práva na opravu či práva na odpoveď nepodliehajú medzinárodnému štandardu OSN, Rady Európy či Európskej únie.

12 Materiály odovysielané v elektronických masmédiách podliehajú právu na opravu podľa zák. č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov v režime, ktorý je rozdielny od Tlačového zákona.

13 Osobitný problém vyvoláva uplatnenie práva na odpoveď v prípade skutkových tvrdení uverejnených v inzercii, klamlivej reklame a v porovnávacej reklame, kde v slovenskej právnickej literatúre existujú argumenty za aj proti možnosti, že odpoveďou možno reagovať aj na skutkové tvrdenia v inzercii, klamlivej reklame alebo v porovnávacej reklame (podrobnejšie JURISTA, O.: *K prvej novele tlačového zákona*. In Justičná revue, 2011, Vol. 63, No. 11, s. 1455).

„Predmetom úpravy TIZ už nie je ani činnosť zahraničnej tlače a zahraničných tlačových agentúr, ktorá bola predmetom úpravy v § 22 a nasl. TIZ. Absentuje tu vôľa zákonodarcu špecificky upraviť činnosť zahraničných vydavateľov periodickej tlače a zahraničných tlačových agentúr, čomu nasvedčuje aj dôvodová správa k návrhu TIZ („Navrhovaný zákon sa vzťahuje na periodickú tlač vydávanú na území Slovenskej republiky...“)...

Absenciu explicitného riešenia otázky aplikovateľnosti ustanovení slovenského TIZ – najmä ustanovení upravujúcich zodpovednosť za obsah periodickej tlače a agentúrneho spravodajstva (§ 5 TIZ), práva na opravu (§ 7 a 10 TIZ), práva na odpoveď (§ 8 a 10 TIZ) a práva na dodatočné oznámenie (§ 9 a 10 TIZ), ale aj povinnosť mlčanlivosti o zdroji a obsahu informácií (§ 4 TIZ) – aj na zahraničných vydavateľov periodickej tlače a zahraničné tlačové agentúry možno považovať za nezanedbateľný nedostatok nového TIZ. Možnosť, že sa v periodickej tlači vydávanej zahraničnými vydavateľmi alebo v agentúrnom spravodajstve objavia skutkové tvrdenia alebo informácie, ktoré sa môžu dotknúť slovenských občanov alebo právnických osôb zriadených podľa slovenského práva, totiž nie je vôbec iba teoretická. Zvlášť pri vydavateľoch pôsobiacich, resp. tlačových agentúrach pôsobiacich v susedných krajinách. Preto by bolo vhodné zvážiť vhodnosť výslovnej úpravy osobnej pôsobnosti TIZ aj na zahraničných vydavateľov periodickej tlače a zahraničné tlačové agentúry.“¹⁴

Účel práva na opravu a účel práva na odpoveď

„Základom interpretácie a aplikácie každej právnej normy v materiálnom právnom štáte je určenie účelu právnej úpravy, vymedzenie jej rozsahu a identifikácia jej obsahu.“¹⁵ „V prípade, keď existuje viacero možností výkladu právneho predpisu alebo jeho ustanovenia, treba prihliadať na účel právnej úpravy.“¹⁶ „Každé základné právo a sloboda sa Ústavou Slovenskej republiky priznáva len v rozsahu účelu daného práva alebo slobody.“¹⁷ Hľadanie účelu je kľúčom k vymedzeniu práva na opravu, aj práva na odpoveď. Identifikáciou účelu oboch práv možno určiť aj rozdiel medzi nimi, ktorý je zas východiskom k hľadaniu obsahu a rozsahu každého z uvedených práv. Právo na opravu, aj právo na odpoveď majú spoločný menovateľ, na ktorý ich uvádza zhoda v účele. „Podstatou inštitútov práva na opravu, práva na odpoveď alebo práva na dodatočné oznámenie je umožniť rýchlu nápravu a zabezpečiť tak „vedenie vecí na pravú mieru“ v špecifickom masmediálnom prostredí.“¹⁸ Účelom práva na odpoveď i práva na opravu vo vzťahu k slobode prejavu masmédií je náprava nepriaznivého názoru verejnosti na osobu, o ktorej bol v printových masmédiách uverejnený príspevok nezodpovedajúci skutočnosti a ktorý vznikol pod vplyvom tohto príspevku. Na dosiahnutie tohto účelu slúži zákonom určený prostriedok – povinnosť masmédií uverejniť požadovanú opravu alebo odpoveď v navrhnutom znení.

Autori komentára k Tlačovému zákonu vyslovili názor: „Ak návrh znenia opravy nezodpovedá svojím obsahom opravovanému nepravdivému skutkovému zneniu, vydavateľ periodickej tlače alebo tlačová agentúra sa môžu dohodnúť so žiadateľom znenie návrhu opravy, nakoľko oprava skutkového tvrdenia je opravou vydavateľa alebo tlačovej agentúry.“¹⁹

Tlačový zákon z roku 1966 výslovne počítal s dohodou vydavateľa a oprávnenej osoby o znení opravy. Povinnosť uverejniť znenie opravy vznikla až „po dohode o znení a spôsobe uverejnenia opravy“. Platný Tlačový zákon neobsahuje nijaké podobné ustanovenie. Vydavateľ ani tlačová agentúra nemôže znášať zodpovednosť za to, že sa nepokúsila o dohodu o úprave navrhnutého znenia opravy alebo odpovede. Vydavateľ ani tlačová agentúra sa tiež nemôže zbaviť zodpovednosti za neuverejnenie navrhutej opravy či odpovede z dôvodu, že sa márne pokúsila o dohodu s oprávnenou osobou na úprave znenia opravy alebo odpovede, alebo že takú dohodu hľadá aj po uplynutí lehoty na uverejnenie opravy, resp. odpovede. Dohoda o znení opravy nemá právny význam, nespája sa s ňou právny účinok. Právo na opravu aj právo na odpoveď slúži na jediné – na založenie povinnosti vydavateľa periodickej tlače alebo tlačovej agentúry uverejniť opravu, resp. odpoveď, ak sa právo na opravu alebo právo na odpoveď uplatnilo v súlade s podmienkami Tlačového zákona.

14 VOZÁR, J., VALKO, E., LAPŠANSKÝ, L.: *Tlačový zákon. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 49, 50.

15 *II. ÚS 171/05. Nález z 27. februára 2008.*

16 *II. ÚS 91/08. Nález z 9. septembra 2008, s. 24.*

17 *II. ÚS 81/1999. Zbierka náleзов a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky*, 1999, s. 648.

18 JURISTA, O.: *K prvej novele tlačového zákona*. In Justičná revue, 2011, Vol. 63, No. 11, s. 1459.

19 VOZÁR, J., VALKO, E., LAPŠANSKÝ, L.: *Tlačový zákon. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 78.

Účel oboch právnych inštitútov nesiahá tak ďaleko, aby povinný subjekt musel urobiť vo svojom mene určitý prejav. Inak povedané, masmédiá zaťažuje povinnosť uverejniť odpoveď, resp. opravu v znení naformulovanom oprávnenou osobou v rozsahu, v akom formulácia vyjadruje postoj oprávnenej osoby k uverejnenému tvrdeniu. Masmédiá nezaťažuje povinnosť uverejniť formuláciu pochádzajúcu od oprávnenej osoby, ak by formulácia navodzovala zdanie o stotožnení povinnej osoby s postojom oprávnenej osoby. Názorným príkladom je ospravedlnenie za uverejnený text, na ktorý nadväzuje odpoveď alebo oprava. Oprávnená osoba nemá právo vložiť do odpovede alebo opravy ospravedlnenie v mene masmédiá za to, že uverejnilo text, na ktorý oprávnená osoba predkladá svoju odpoveď alebo opravu.

Právo na opravu, aj právo na odpoveď predstavujú rozdielne právne inštitúty, ktoré sa navzájom odlišujú podmienkami vzniku, aj podmienkami uplatnenia. Preto rozlíšenie medzi právom na opravu a právom na odpoveď nie je významné iba kvôli tomu, aby sa zamedzilo súbežnému uplatneniu oboch práv. Rozlíšenie medzi obomi inštitútmi masmediálneho práva má zásadný význam predovšetkým kvôli tomu, aby sa zabezpečila vymožitelnosť každého z týchto práv, jeho dostupnosť pre oprávnenú osobu. Uplatnenie práva na opravu, aj práva na odpoveď v nesprávnom okamihu, pri nevhodnej príležitosti, má za následok odmietnutie právneho účinku, a teda nedostupnosť právnej ochrany, ktorá sa zaručuje iba z titulu správne uplatneného práva. Pri neexistencii iných dostupných prostriedkov interpretácie právnej úpravy má v tejto súvislosti veľký význam jazykový výklad oboch práv.

Oprava je činnosť, ktorá má za cieľ odstránenie chyby. Odpoveďou je vyjadrenie sa na otázku, reakciou na skôr urobený prejav tretej osoby.²⁰ Z toho možno vyvodiť, že právo na opravu slúži na odstránenie chyby v nepravdivom skutkovom tvrdení. Prostredníctvom práva na odpoveď sa oprávnená osoba môže brániť skutkovému tvrdeniu, ktoré sa dotýka cti, ľudskej dôstojnosti alebo súkromia fyzickej osoby, resp. názvu alebo dobrej povesti právnickej osoby. Odpoveďou sa také skutkové tvrdenie poprie, doplní, spresní alebo vysvetlí.

Skutkové tvrdenie „dotýkajúce sa“ osoby môže byť pozitívne alebo negatívne. Povinný prejav je obmedzením práva mlčať implikovaného v slobode prejavu. Možno ho akceptovať jedine v záujme ochrany práv iných, ak ochrana práva iného má intenzitu a závažnosť, ktorá ospravedľuje obmedzenie práva mlčať. Účelom práva na odpoveď, aj opravu nie je kedykoľvek umožniť osobám, o ktorých masmédiá uverejnili informáciu, ďalší prístup do masmédií. Každý zo skúmaných právnych inštitútov je prostriedkom nápravy. Slúži na odstránenie zlého dojmu, ktorý si verejnosť vytvorila alebo mohla vytvoriť o osobe, o ktorej masmédiá uverejnili informácie. Pozitívna zmienka o osobe nedáva príčinu na naplnenie korektívneho účelu práva na opravu či práva na odpoveď. Právo na opravu, aj právo na odpoveď teda vzniká iba tomu, kto má dôvod brániť sa pred skutkovým tvrdením, ktoré sa dotklo osoby negatívne.

Účelom práva na odpoveď, aj práva na opravu je priznanie „práva na posledné slovo“ tomu, kto bol poškodený masmediálne zverejnenou informáciou. Účelom práva na opravu ani práva na odpoveď nie je vyvolanie verejnej diskusie o uverejnenom skutkovom tvrdení medzi vydavateľom periodickej tlače či tlačovou agentúrou a dotknutou osobou. Iba výnimočne by mohlo vzniknúť zdanie o iniciovaní verejnej diskusie, ak by dotknutých osôb bolo viac a každý oprávnený by uplatnil právo založené mu Tlačovým zákonom.

Z účelu práva na opravu a práva na odpoveď možno vyvodiť, že preventívne uplatnenie oboch práv nepriechádza do úvahy. O opravu, ani o odpoveď nemožno žiadať skôr, ako je skutkové tvrdenie uverejnené; dotknutá osoba, ak sa s predstihom dozvie, že novinár pripravuje o nej článok, alebo že printové masmédiu odovzdalo do výroby príspevok s pochybným skutkovým tvrdením, nemá právo preventívne žiadať o uverejnenie svojej opravy alebo odpovede. Tento záver možno doložiť aj pomocou gramatického výkladu pojmov „oprava“ a „odpoveď“, ktoré vyjadrujú následnosť, nadväznosť opravy aj odpovede na iný, skorší prejav. Účel práva na opravu a práva na odpoveď nespočíva iba v uvedení oboch práv na spoločný menovateľ. Slúži aj na rozlíšenie oboch práv. Spor o účel práva na opravu sa stal predmetom konania, v ktorom skupina poslancov Národnej rady SR namietla nesúlady § 7 ods. 1 Tlačového zákona s čl. 26 Ústavy SR a čl. 10 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Skupina poslancov za nesúlady s ústavou označila nedostatok ambície zákonodarcu chrániť ustanovením § 7 ods. 1 Tlačového zákona právo na ochranu osobnosti fyzických osôb, resp. dobrého mena a dobrej povesti právnických osôb. Podľa argumentácie navrhovateľa: „Zo znenia ustanovenia § 7 ods. 1 prvá veta tlačového zákona ... vyplýva, že jedinou podmienkou vzniku povinnosti vydavateľa periodickej tlače a tlačovej

20 Porovnaj KOL. AUTOROV: *Krátky slovník slovenského jazyka*. Bratislava: Veda, 1989, s. 255, 266.

agentúry uverejniť opravu – popri identifikovateľnosti osoby, ktorej sa zverejnené skutkové tvrdenia týkajú a popri uplatnení nároku na uverejnenie opravy – je nepravdivosť zverejnených skutkových tvrdení. O tom, že zámerom zákonodarcu bolo skutočne podmieniť vznik práva na uverejnenie opravy (odhliadnuc od podmienky identifikovateľnosti dotknutej osoby a podmienky uplatnenia si práva na uverejnenie opravy) iba nepravdivosťou uverejneného skutkového tvrdenia a nie, ako je tomu pri práve na odpoveď, aj zásahom do cti, dôstojnosti alebo súkromia fyzickej osoby, alebo názvu alebo dobrej povesti právnickej osoby (§ 8 ods. 1 prvá veta tlačového zákona), svedčí aj dôvodová správa k návrhu tlačového zákona (strana 9 prvý odsek prvá veta). ... S prihliadnutím na vyššie uvedené bude preto namieste záver, že skutočným dôvodom zavedenia práva na uverejnenie opravy je zabezpečenie toho, čo dôvodová správa k návrhu tlačového zákona nazýva „právom na pravdivé informácie (strana 9, prvý odsek, tretia veta) bez ďalšieho. Je zrejme, že spomedzi dôvodov verejného záujmu uvedených v článku 26 ods. 4 Ústavy a v článku 10 ods. 2 Dohovoru, odôvodňujúcich zásah do slobody prejavu a práva na informácie, by toto „právo na pravdivé informácie“ mohlo spadať iba pod dôvod „ochrany práv a slobôd iných“ (článok 26 ods. 4 Ústavy), resp. „ochrany práv iných“ (článok 10 ods. 2 Dohovoru). V súlade s požiadavkou výslovne uvedenou v článku 26 ods. 4 Ústavy i v článku 10 ods. 2 Dohovoru možno odôvodniť zásah do slobody slova a do práva na informácie iba ochranou „práv iných“, teda ochranou subjektívnych práv upravených právnym poriadkom. Nie sme si však vedomí toho, že by právny poriadok Slovenskej republiky upravoval subjektívne „právo na pravdivé informácie“. S prihliadnutím na uvedené zastávame názor, že „právo na pravdivé informácie“ bez ďalšieho nepredstavuje dôvod, pre ktorý by článok 26 ods. 4 Ústavy a článok 10 ods. 2 Dohovoru umožňovali uskutočniť zásah do slobody prejavu a práva na informácie.“²¹

Vo vzťahu k slobode prejavu sa na Slovensku dlhodobo prehliada okolnosť zásadného významu. Sloboda prejavu tak, ako sa zaručuje medzinárodnými dohovormi a vo vnútroštátnom práve ústavami, nie je bezbrehá sloboda zaručujúca príležitosť urobiť akýkoľvek prejav. Slobodou prejavu sa poskytuje ústavná ochrana určitým prejavom. Zároveň existujú iné druhy prejavov, ktoré nie sú pod ústavou ochránou. Navrhovateľ sa bez opory v čl. 26 Ústavy SR či v čl. 10 Dohovoru nechal uniesť svojou predstavou, podľa ktorej právo na opravu slúži výlučne ochrane osobnostných práv. Výkričníkom za jeho argumentáciou sa mala stať úvaha o neexistencii „práva na pravdivé informácie“. Táto argumentácia zanedbala okolnosť, že lož, klamstvo je frekventovanou pracovnou metódou politikov aj masmédií, ale to z nej nerobí prejav pod ústavnou ochranou, lebo osobitným záujmom, ktorý podľa čl. 26 ods. 4 dovoľuje obmedziť slobodu prejavu, je aj mravnosť, s ktorou nie je lož zlučiteľná.

Ústavný súd SR tieto zanedbané miesta v argumentácii navrhovateľa neprehliadol: „Ústavný súd v prvom rade nenachádza presvedčivý dôvod, pre ktorý by šírenie nepravdivých informácií malo požívať ústavnú ochranu, a pre ktorý by sa teda na obmedzenie šírenia takýchto informácií mali nevyhnutne vzťahovať podmienky ustanovené v čl. 26 ods. 4 ústavy. Navrhovatelia neponúkajú žiadne argumenty na záver, že na zásahy do šírenia nepravdivých skutkových tvrdení sa majú vzťahovať rovnaké podmienky ochrany, ako na šírenie informácií, ktoré nie sú postihnuté chybou nepravdivosti.

V druhom rade aj v prípade, ak by sloboda prejavu mala zahŕňať tiež slobodu šírenia nepravdivých skutkových tvrdení (čiže informácií, ktoré per definitionem a na rozdiel od hodnotiacich úsudkov sú spôsobilé podliehať overeniu svojej pravdivosti), ochranu „práv a slobôd iných“, na ktoré odkazuje čl. 26 ods. 4 ústavy, nemožno redukovať výlučne na ochranu osobnostných práv podľa § 11 a nasl., resp. § 19b Občianskeho zákonníka. Navrhovatelia argumentujú tak, ako by ústavodarca v čl. 26 ods. 4 ústavy umožnil obmedzenie slobody prejavu výlučne pre účely ochrany osobnostných práv fyzických osôb a právnických osôb opomínajúc, že ústavodarca hovorí o právach iných.

Napokon v treťom rade vo vzájomnej súvislosti s predchádzajúcou poznámkou platí, že je to práve osoba dotknutá publikovaním nepravdivého údaju, ktorej musí patriť právo posúdiť, či sa takýmto publikovaním cíti alebo necíti dotknutá na ktoromkoľvek svojom práve, či už je to právo na súkromie, na nerušený rodinný život, na rovnaký prístup k verejným funkciám, alebo ktoromkoľvek inom práve či slobode. Ústavný súd nenachádza dôvod, pre ktorý by materiálne obmedzenie podmienok na vznik práva na opravu (napríklad obmedzením tohto práva na zásahy do cti dotknutej osoby, ako to požadujú navrhovatelia) malo byť nevyhnutnou podmienkou súladu práva na opravu s ústavou a dohovorom.

21 *Návrh skupiny poslancov Rtp 15 300/08*, s. 9 a s. 11.

Zákonodarca tým, že vznik práva na opravu viaže práve a len na uverejnenie nepravdivého údaju, jed-
nak posilňuje právnu zodpovednosť médií za súlad nimi publikovaných informácií so skutočným stavom a jednak
dáva dotknutej osobe priestor, aby sa sama rozhodla, či svoju integritu chce chrániť formou opravy nepravdivého
tvrdenia. V odpovedi na tvrdenie navrhovateľov, že „právo na pravdivé informácie“ nie je subjektívnym právom,
ktoré by zákonodarca v zmysle čl. 26 ods. 4 ústavy smel chrániť na úkor slobody prejavu, tak treba pripomenúť, že
súčasťou širšie konotovanej dôstojnosti človeka je a musí byť aj jeho právo brániť sa proti zverejňovaniu nepravdi-
vých skutkových tvrdení o jeho osobe. Obmedziť možnosť účinnej ochrany proti nepravdivému tvrdeniu výlučne
na situácie, keď je spolu s absenciou pravdivosti prítomný aj zásah do dobrej povesti či cti, by znamenalo nahraďiť
(s)úvahu dotknutej osoby o potrebe vlastnej ochrany paušálnym rozhodnutím zákonodarcu, že táto potreba vzni-
ká a má nárok na uspokojenie len vo vzťahu k špecifickej kategórii práv – k osobnostným právam.²²

Na základe právneho názoru Ústavného súdu SR možno vyvodiť, že účelom práva na odpoveď je priznanie
možnosti fyzickej osoby chrániť si osobnostné práva a ochrana mena a dobrej povesti právnickej osoby, pokiaľ ob-
sahom odpovede je korekcia skutkového tvrdenia. Účelom práva na opravu je širšia ochrana proti nepravdivému
skutkovému tvrdeniu akokoľvek zasahujúcemu do právneho postavenia fyzickej osoby alebo právnickej osoby.

Právo na opravu

Podmienkou vzniku práva na opravu podľa zákona č. 167/2008 Z. z. je, že uverejnený údaj obsahuje
nepravdivé skutkové tvrdenie o dotknutej osobe. „Dotknutou osobou“ nemusí byť výlučne jednotlivec. Aj sú-
bor jednotlivcov môže byť „dotknutou osobou“, ak ho možno identifikovať. Napríklad, ak sa článok o porážke
futbalovej reprezentácie začne vetou: „Naši reprezentanti včera v Aténach nastúpili na zápas posilnení štyrmi
poldecákmi metaxy na hlavu, čo poznamenalo ich výkon najmä v prvom polčase“, dotknutou osobou bude každý
hráč, ktorý sa vo včerajšom zápase objavil v zostave. Vylúčiť v takom prípade nemožno ani spoločné uplatnenie
práva celou skupinou dotknutých osôb, teda v uvedenom prípade opravu podpísanú „futbaloví reprezentanti.“

Bez ohľadu na pôvod a zdroj informácie, každý pôvodný aj prevzatý údaj môže privodiť vznik práva
na opravu, ak je nepravdivý. Vylúčiť nemožno dokonca ani opravu údajov pochádzajúcich od osoby, ktorá násled-
ne uplatní právo na opravu. Taký kuriózný stav môže nastať napríklad pri zaužívanom postupe tvorby rozhovorov,
keď osoba poskytujúca rozhovor nedostane od novinára na autorizáciu spracované interview. Skutkové tvrde-
nie bude nepravdivé trebárs preto, lebo novinár, ktorý rozhovor spracoval, nesprávne pochopil vyjadrenie. A tak
tomu, kto zdanlivo nepravdivé skutkové tvrdenie sám o sebe uviedol, vznikne právo na opravu.

Podmienčením práva na opravu nepravdivosťou skutkového tvrdenia sa právo na opravu obmedzilo v po-
rovnaní so všetkými predchádzajúcimi úpravami tohto práva, lebo právo na opravu nikdy nebolo obmedzené iba
na skutkové tvrdenie; aj hodnotiaci úsudok sa mohol stať príčinou pre uplatnenie práva na opravu. Užšie ako
v predchádzajúcich právnych úpravách je vymedzený aj okruh subjektov, ktorým zákon priznal právo na opravu.
Např. podľa § 19 ods. 1 tlačového zákona schváleného roku 1966 právo na opravu mal aj štátny orgán; podľa
uhorského zákonného článku XIV/1914 právo žiadať o opravu mal aj „úrad“. Zákonom č. 167/2008 Z. z. sa
právo na opravu nepriznalo orgánom verejnej moci.

Príčina pre upustenie od práva na opravu v jeho dlhodobu zaužívanej podobe ako práva, ktoré mohol
uplatniť aj orgán štátu, nie je zrejماً. Pritom významným rozlišovacím kritériom medzi právom na opravu a prá-
vom na odpoveď by mohlo byť kritérium oprávneného subjektu za predpokladu, že právo na opravu by mohol
uplatniť aj orgán verejnej moci a právo na odpoveď by mali iba subjekty súkromného práva. Právo na opravu by tak
zreteľne slúžilo na ochranu základného práva na informácie (čl. 26 ods. 1 ústavy), právo na odpoveď by zas malo
za úlohu chrániť základné práva garantované čl. 19 Ústavy SR.

Zákon spája vznik právneho statusu dotknutej osoby s podmienkou „ktorú možno presne určiť“. „Presné
určenie“ osoby nespočíva iba v uvedení mena a priezviska. Taký spôsob určenia totožnosti je najjednoduchší, ale
nie jediný možný. Osobu možno presne určiť aj cez rad iných znakov, ktoré sú natoľko jasné a typické pre určitú
osobu, že bez rozumnej pochybnosti „ukazujú“ na konkrétneho človeka.

Identifikácia dotknutých osôb môže byť dvojstranná: buď „zvnútra“, na základe sebaidentifikácie danej
pocitom dotknutia nepravdivým skutkovým tvrdením, alebo v smere „zvonka“, predstavou tretích osôb o tom, že
uverejnené tvrdenie pojednáva o konkrétnej osobe alebo osobách. V prvej alternatíve si status dotknutej osoby
môže nárokovať početná množina fyzických osôb, napríklad fanúšikov osoby verejného záujmu z radov umelcov
či športovcov. Nepravdivým skutkovým tvrdením o Karlovi Gottovi sa môže cítiť dotknutých trebárs stotisíc ob-
divovateľov. Koľko tisíc fanúšikov by mohlo byť dotknutých nepravdivým skutkovým tvrdením o Petrovi Saganovi
alebo o Zdenovi Chárovi?

Právo na opravu je prostriedkom obmedzenia slobody prejavu printových masmédií ustanovením povin-
nosti strpieť prístup osôb dotknutých nepravdivým skutkovým tvrdením do masmédií. V súlade s čl. 26 ods. 4
Ústavy SR aj v súlade s čl. 10 Dohovoru je také obmedzenie legitímne, ak je nevyhnutné v demokratickej spo-
ločnosti, pričom interpretácia „nevyhnutnosti“ je predurčená požiadavkou zdravého rozumu. V demokratickej
spoločnosti nie je nevyhnutné, aby sa prístup do masmédií priznal na základe širokého vymedzenia pocitu ujmy
spôsobenej nesprávnym skutkovým tvrdením o tretej osobe. To je prvý dôvod, pre ktorý kategóriu „dotknutých
osôb“ nemožno interpretovať široko, tak, aby sa právo na opravu priznalo každému, kto sa bude cítiť dotknutý
uverejneným príspevkom. Za dotknutú osobu treba považovať toho, koho príjemcovia nepravdivého skutkového
tvrdenia vnímajú ako osobu, o ktorej uverejnené skutkové tvrdenie je.

V tejto alternatíve interpretácie a aplikácie Tlačového zákona je nejasné postavenie blízkych osôb.²³ Podľa
§ 10 ods. 4 Tlačového zákona: „Právo na opravu, právo na odpoveď alebo právo na dodatočné oznámenie patrí
po smrti fyzickej osoby blízkym osobám.“ Túto úpravu využíva ustanovenie § 7 ods. 6 písm. c) Tlačového zákona,
ktorým sa vydavateľ periodickej tlače a tlačová agentúra zbavuje povinnosti uverejniť opravu, ak uverejnili opravu
na žiadosť niektorej z osôb uvedených v § 10 ods. 4 a dodržali pritom podmienky ustanovené Tlačovým zákonom
na uverejnenie opravy. Právny režim nastolený § 7 ods. 6 písm. c) v spojení s § 10 ods. 4 je bizarný. Na blízke oso-
by zo zákona prechádza právo na opravu v prípade úmrtia pôvodného nositeľa práva na opravu. Blízkym osobám
vznikne právo na opravu výlučne v prípade smrti ich príbuzného. Je prakticky nemožné, aby blízke osoby uplatnili
právo na opravu a následne po tomto ich úkone, aby pôvodne oprávnená osoba, teda zomrelý, požiadal o opravu.
A predsa práve takú možnosť upravuje § 7 ods. 6 písm. c) Tlačového zákona.

Blízke osoby v tomto prípade uplatňujú „zdedené“ právo, ktoré pôvodne náležalo osobe dotknutej uve-
rejeným príspevkom. O blízkych osobách možno uvažovať aj v inej súvislosti. Ako o originálnych subjektoch
práva na opravu. Veľakrát môžu byť dotknuté uverejneným skutkovým tvrdením aspoň natoľko intenzívne, ako tí,
o ktorých sa píše v uverejnenom príspevku. Ak sú v takom príspevku menované, majú právo požiadať o opravu.
Ak v príspevku nie sú menované, doslovným výkladom § 7 ods. 1 možno dôjsť k záveru, že právo na opravu im ne-
náleží. Je toto výsledkom hľadania spravodlivej rovnováhy v konflikte medzi slobodou prejavu masmédií a ochra-
nou práv iných osôb, alebo k hľadaniu spravodlivej rovnováhy vôbec nedošlo? A z opačného hľadiska: je zlučiteľné
s podmienkami ochrany slobody prejavu podľa čl. 26 ods. 4 Ústavy SR, ak sa okruh dotknutých osôb rozšíri po-
mocou extenzívneho výkladu práva tak, aby sa za priamo dotknuté osoby pokladali aj blízke osoby tých, o ktorých
výslovne pojednáva sporný materiál?

Právo na odpoveď

Aj predpokladom vzniku práva na odpoveď je, že osobu dotknutú uverejnenou informáciou možno presne
určiť. Právo na odpoveď sa zaručuje menšej skupine osôb, než právo na opravu. Právo na odpoveď má iba:

- I. fyzická osoba, ktorej sa uverejnená informácia dotkla:
 - a. cti,
 - b. dôstojnosti alebo
 - c. súkromia.

22 PL. ÚS 12/09. Zbierka náleзов a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky, 2012, s. 111-112.

23 Podľa § 116 Občianskeho zákonníka: „Blízkou osobou je príbuzný v priamom rade, súrodeneц a manžel; iné osoby v pomere
rodinnom alebo obdobnom sa pokladajú za osoby seba navzájom blízke, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá dôvodne pociťovala ako
vlastnú ujmu.“

2. právnická osoba, ktorej sa uverejnená informácia dotkla:
 - a. názvu alebo
 - b. dobrej povesti.

Právo na odpoveď je samostatné právo, ktoré nesúvisí s právami na ochranu osobnosti. Preto napriek spoločnému záujmu o ochranu čti, dôstojnosti alebo súkromia, resp. názvu alebo dobrej povesti nie je dôvod spojiť uplatnenie práva na odpoveď s porušením práva na ochranu osobnosti.

Oprávnená osoba

Na dosiahnutie účelu práva na opravu a práva na odpoveď je dôležitá identifikácia osôb, ktorých sa príspevok uverejnený v printových masmédiách dotkol natoľko nezaslúžene, aby bolo spravodlivé priznať im prístup do printových masmédií na úkor týchto masmédií, teda obmedzením ich slobody prejavu formou zúženia miery uváženia o obsahu vydania printového masmédiu.

Masmédiá o návrhu zákona o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve, rozšírili nesprávne, že právo na odpoveď majú aj štátne a iné verejné orgány.²⁴ V skutočnosti prostriedky na ochranu pred informáciami uverejnenými v masmédiách majú iba subjekty súkromného práva – fyzické osoby a právnické osoby. Tlačový zákon nepriznáva právo na opravu, ani právo na odpoveď Národnej rade Slovenskej republiky, vláde Slovenskej republiky, Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, ani všetkým ostatným štátnym orgánom. V zhodnom právnom postavení sú orgány Európskej únie aj orgány cudzích štátov vrátane ich zastupiteľských orgánov pôsobiacich na území Slovenskej republiky.²⁵ Právo žiadať o uverejnenie odpovede nemá verejný funkcionár, ak ide o skutkové tvrdenie súvisiace s výkonom jeho funkcie. Zákon ustanovil osoby, ktoré sa pre účely Tlačového zákona pokladajú za verejných funkcionárov. Do okruhu verejných funkcionárov patrí:

- osoba ustanovená v osobitnom predpise,
- predseda politickej strany alebo politického hnutia,
- podpredseda politickej strany alebo osobitného hnutia.

Právo žiadať o uverejnenie odpovede nemá ani právnická osoba, ak ide o skutkové tvrdenie o predsedovi politickej strany alebo politického hnutia alebo o podpredsedovi politickej strany alebo politického hnutia pôsobiaceho v dotknutej právnickej osobe a skutkové tvrdenie súvisí s výkonom verejnej funkcie. Osobitným predpisom podľa § 8 ods. 2 Tlačového zákona je ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení ústavného zákona č. 545/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov. „Osoba ustanovená v osobitnom predpise“ je pojem zahŕňajúci siahodlhý zoznam predstaviteľov nielen orgánov štátu, ale aj v ďalších subjektoch práva, vrátane verejnoprávnych masmédií. Pod týmto označením sa ukrýva:

1. prezident Slovenskej republiky,
2. poslanci Národnej rady Slovenskej republiky,
3. členovia vlády Slovenskej republiky,
4. vedúci ústredných orgánov štátnej správy, ktorí nie sú členmi vlády Slovenskej republiky,
5. sudcovia Ústavného súdu Slovenskej republiky,
6. predseda a podpredseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky,
7. členovia Súdnej rady Slovenskej republiky,
8. generálny prokurátor Slovenskej republiky,
9. verejný ochranca práv,
10. predseda a podpredseda Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky,

²⁴ Odpoveď. Sedem hriechov tlačového zákona. In SME, štvrtok 27. 3. 2008, s. 1; Nový Čas, štvrtok 27. 3. 2008, s. 1; Válasz.

A sajtót rvény hét f bűne. In Új szó, csütörtök március 27, 2008, s. 1 a rad ďalších denníkov.

²⁵ Napríklad srbskému veľvyslanectvu nevzniklo právo na opravu ani právo na odpoveď kvôli článku „Srbská politička na dráždivých fotkách: Takto sa robí diplomacia?“ venovanom zamestnankyni Ministerstva zahraničia Srbskej republiky Vanji Hadžović (Nový Čas, 20.11.2013). Rovnako tak v súvislosti s uvedeným článkom tieto práva nevznikli srbskému ministerstvu zahraničia.

11. štátni tajomníci,
12. náčelník Generálneho štábu ozbrojených síl Slovenskej republiky,
13. riaditeľ Slovenskej informačnej služby,
14. členovia Bankovej rady Národnej banky Slovenska,
15. starostovia obcí,
16. poslanci mestských zastupiteľstiev a poslanci zastupiteľstiev mestských častí v Bratislave a v Košiciach,
17. predsedovia vyšších územných celkov,
18. poslanci zastupiteľstiev vyšších územných celkov,
19. rektori verejných vysokých škôl,
20. predseda a podpredseda Úradu na ochranu osobných údajov,
21. štatutárny orgán alebo členovia štatutárneho orgánu verejnoprávnej televízie a verejnoprávneho rozhlasu,
22. štatutárny orgán alebo členovia štatutárneho orgánu Sociálnej poisťovne a Všeobecnej zdravotnej poisťovne,
23. generálny riaditeľ Tlačovej agentúry Slovenskej republiky,
24. členovia Rady pre vysielanie a retransmisiiu a riaditeľ jej kancelárie,
25. členovia regulačnej rady,
26. predseda Telekomunikačného úradu Slovenskej republiky,
27. predseda Poštového úradu,
28. štatutárny orgán alebo členovia štatutárneho orgánu obchodných spoločností so stopercentnou majetkovou účasťou štátu,
29. riaditeľ štátneho podniku a členovia dozornej rady štátneho podniku, ktorých do funkcie ustanovuje štát,
30. členovia Rady Rozhlasu a Televízie Slovenska,
31. 3generálny riaditeľ Daňového riaditeľstva Slovenskej republiky,
32. predseda správnej rady Ústavu pamäti národa,
33. generálny riaditeľ Železníc Slovenskej republiky,
34. členovia štatutárneho orgánu Exportno-Importnej banky Slovenskej republiky,
35. predseda Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou,
36. členovia výkonného výboru Fondu národného majetku Slovenskej republiky,
37. predseda a podpredseda Poštového regulačného úradu.

Masmédiá môžu byť spokojné. Došlo na ich výstrahu.²⁶ Prístup do masmédií sa najmä prostredníctvom práva na odpoveď zabezpečil širokému okruhu verejne činných osôb, ktoré dostali zákonnú príležitosť pútať na seba pozornosť odpoveďami, ktoré sa im hodia na odpútavanie pozornosti od vecí, ktoré im môžu byť naozaj nepríjemné. Prehliadnuť by sa v tejto súvislosti nemal fakt, že túto možnosť nedostali Tlačovým zákonom v pôvodnej podobe, kde sa právo na opravu (prinajmenšom podľa jedného z možných výkladov) priznávalo iba subjektom súkromného práva, ku ktorým nepatrili držiteľia verejných funkcií. Príležitosť priniesla až zmena Tlačového zákona zákonom č. 221/2011 Z. z., ktorou sa z titulu zdanlivého zvýšenia právnej istoty výslovne rozšíril okruh oprávnených osôb tak, aby sa v ňom ocitli aj početní nositelia verejných funkcií.

Podmienka „v súvislosti s výkonom funkcie“

Právo žiadať o uverejnenie odpovede nemá verejný funkcionár, ak ide o skutkové tvrdenie súvisiace s výkonom jeho funkcie. Podmienku „v súvislosti s výkonom funkcie“ treba interpretovať a aplikovať doslovne. To znamená v rozsahu pôsobnosti, akú s príslušnou funkciou spája Ústava SR, ústavné zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy. Mimo takto vymedzenej pôsobnosti sa podmienka „v súvislosti s výkonom funkcie“ spĺňa iba za predpokladu, že ústavný činiteľ alebo iný nositeľ verejnej moci vykonáva svoj úrad nad rámec ustanovenej právomoci, v rozpore s právnym poriadkom SR alebo ak porušuje medzinárodné zmluvy, ktorými je Slovenská republika viazaná.

²⁶ Napríklad: „Znenie zákona, tak ako je schválené, prináša politikom až úžasné možnosti. Pretože už hádam nikto neverí tým ich rečičkám, že ho prijímali kvôli obyčajným ľuďom, ktorí vraj nemali šancu brániť sa pred krivlačnými médiami. Politici si ho schválili predovšetkým sami pre seba.“ (LUKNÁR, M.: *Diletanti*. In Plus 7 dní, 2008, Vol. 18, No. 23, s. 162.

Bez príčinnej súvislosti s výkonom funkcie, a teda aj mimo vzťahov, v ktorých nemajú právo na odpoveď, stojí rad aktivít verejných činiteľov, zvlášť ak ide o aktivity voľného času. Ak sa prezident SR zúčastní na pretekoch automobilov v jazde do vrchu, navštívi futbalový alebo hokejový zápas, zavíta na poľovačku, ide o aktivity, ktoré samé osebe nezakladajú neobmedzené právo masmédií na jeho kritiku. Kritika môže získať opodstatnenie až „s pridanou hodnotou“, ak udalosť vybočí z rámca obvyklého a vznikne pri nej väzba s výkonom funkcie. Problém v nadväznosti na podmienku „v súvislosti s výkonom funkcie“ vyvoláva printová tlač obsahom zverejňovaných príspevkov. Učebnicových príkladov je rad.

„Sekretárka premiéra Róberta Fica Jana Halászová (27) by si zaslúžila ocenenie zamestnanec roka. Svojho šéfa totiž verne sprevádza aj na zahraničných cestách. A keď treba, tak s ním večer vybehne aj do baru na pláži v Chorvátsku. V piatok večer 9. augusta sa podľa zistení denníka Plus JEDEN DEŇ nachádzal premiér Róbert Fico v Chorvátsku, v mestečku Opatija. A nebol sám. Spolu s ním strávila večer v luxusnom bare na pláži aj jeho sekretárka Janka Halászová. „Sedeli s väčšou partiou ľudí a celkom dobre sa bavili. Odchádzali všetci spolu okolo desiatej večer,“ prezradil čitateľ – jeden z návštevníkov podniku. Janka sa na spoločný večer nahodila do čierneho tielka, naopak, Fico zvolil letné oblečenie – košefu i nohavice v bledých farbách. Či išlo o plánovaný oficiálny výjazd, alebo si do Chorvátska Fico s partiou vyrazili súkromne, nevedno. „Nemáme čo komentovať,“ odbili nás z tlačového odboru Úradu vlády,“ znie časť článku,²⁷ ktorý ťažko možno hodnotiť ako článok kritizujúci predsedu vlády za výkon jeho funkcie.

S výkonom funkcie prezidenta SR sa nedá spojiť rad iných článkov, ktoré vyvolávali pozornosť o osobu úradujúceho prezidenta republiky, nech ním v rozhodnom okamihu bol ktorýkoľvek z doterajších prezidentov.²⁸ Zhodné platí pre množstvo ďalších príspevkov, ktoré sa venujú ústavným činiteľom aj lídrom politických strán, ale bez vzťahu k ich pôsobeniu vo verejnom živote.

Štandardná slovenská publicistika sa zakladá na silne skreslenej predstave o právnom postavení verejne činných osôb. Napríklad Týždenník Plus 7 dní už roky prináša satirický komentár v rubrike Naša fikcia, v ktorom venuje pozornosť aktivitám významných predstaviteľov politických strán pôsobiacim v štátnych funkciách. V rubrike Naša fikcia sa roku 2013 objavil napríklad komentár, z ktorého stačí odcitovať titulok a podtitulok: „Prichytený Paška. Poslanci za Smer sa hnevajú, že šéf parlamentu zarába na ich prázdných fľašiach.“²⁹

Právnym nedostatkom tejto rubriky je ilustrovanie článku fotomontážami, v ktorých sa využíva obrazový snímok „hlavného hrdinu“ príspevku. Za celkom nepravdepodobnú možno označiť možnosť, že uverejneniu fotomontáže predchádza získanie súhlasu na použitie obrazového snímku od osoby, ktorej sa článok venuje. Uverejnenie obrazového snímku vo fotomontáži rubriky Naša fikcia celkom očividne nespĺňa podmienku použitia na spravodajské účely, ktoré sa teší zákonom ustanovenej výnimke na použitie bez súhlasu. Dochádza teda k zákonom nepovolenému zásahu do osobnostných práv, ktoré sa nedá legitimizovať tézou o vyššej miere tolerancie, akú musia voči zásahom do sféry svojich osobnostných práv prejavíť verejne činné osoby.

Vo vzťahu k právam priznaným podľa Tlačového zákona naznačená skreslená predstava masmédií o právnom postavení verejne činných osôb ústi do stavu, v ktorom aj osobám výslovne uvedeným v ústavnom zákone č. 357/2004 Z. z. v znení ústavného zákona č. 545/2005 Z. z. môže vzniknúť právo na odpoveď i právo na opravu. Sama okolnosť, že sa verejnosť o niečo zaujíma, nerobí z predmetu jej záujmu vec verejného záujmu. Účelom ochrany slobody prejavu aj práva na informácie nie je ohováranie, klebety, vyvolávanie škandálov a nenávisť iba preto, že sa týkajú osoby či osôb, ktoré sú verejnosti známe. Ak sa vedľa seba zoradí niekoľko desiatok článkov z náhodne vybraných printových masmédií vydaných v ľubovoľnom období, nie je problém postrehnúť, že štandardne uverejňované príspevky o verejne známych osobách neinformujú verejnosť o činnosti alebo správaní týchto osôb súvisiacom s výkonom ich funkcií. V dôsledku povahy príspevkov, aké sa o verejných činiteľoch naozaj uverejňujú, aj osobám vykonávajúcim verejnú funkciu často vzniká právo na opravu či odpoveď. Príčinou je, že uverejnené príspevky sa zameriavajú na činnosť držiteľov štátnych funkcií mimo rámca výkonu verejnej funkcie alebo na správanie bez spojenia s výkonom verejnej funkcie. Tlačový zákon výslovne neupravuje postavenie osôb, ktoré ešte verejnú funkciu nezískali, ale sa o ňu uchádzajú.

27 *Premiér Fico a jeho sekretárka Janka sa príjemne bavili aj v Chorvátsku!* In Plus JEDEN DEŇ, 5. septembra 2013, s. 1.

28 Ako príklad možno pripomenúť dianie ohľadne tragickej poľovačky, na ktorej sa mal zúčastniť aj prezident SR (*Tragická poľovačka: Palác našiel Casparovičovi alibi až na treťi pokus!*). Článok bol uverejnený dňa 15. januára 2013 na www.cas.sk)

29 Plus 7 dní. 2013, č. 43, s. 7.

Na prvý pohľad môže vzniknúť zdanie, že je tak preto, lebo podmienky uplatnenia práva na odpoveď upravujú niektoré volebné zákony. Zákon č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov miestnej územnej samosprávy³⁰ a zákon č. 46/1999 Z. z. o spôsobe voľby prezidenta.³¹

Volebné zákony neustanovujú osobitný režim pre uplatnenie práva na odpoveď pre kandidátov uchádzajúcich sa o poslanecký mandát v Európskom parlamente, v Národnej rade SR ani v zastupiteľských orgánoch vyšších územných celkov. To neoprávňuje k vysloveniu unáhleného záveru, že títo kandidáti nemajú v čase, keď sa uchádzajú o zvolenie do orgánu verejnej moci, priznané právo na odpoveď, ani právo na opravu. Záujemcovia o prístup k verejnej funkcii patria medzi súkromné osoby. Ich právo na opravu aj právo na odpoveď nepodlieha obmedzeniam, aké sú určené pre verejne činné osoby. Až do momentu, keď získajú verejnú funkciu, majú právo na opravu aj právo na odpoveď za podmienok a v rozsahu, v akom sa tieto práva zaručujú všetkým fyzickým osobám.

Právne postavenie súkromných osôb

Vymedzovanie okruhu oprávnených osôb sa neuzaviera vo vzťahu k osobám vykonávajúcim verejnú funkciu, resp. uchádzajúce sa o prístup k verejnej funkcii. Znovu sa opakuje otázka o právnom postavení blízkych osôb. Podľa § 10 ods. 4 Tlačového zákona právo na odpoveď patrí po smrti fyzickej osoby blízkym osobám. Podľa § 8 ods. 7 písm. c) Tlačového zákona sa vydavateľ periodickej tlače a tlačová agentúra zbavuje povinnosti uverejniť odpoveď, ak uverejnili odpoveď na žiadosť niektorej z osôb uvedených v § 10 ods. 4 a dodržali pritom podmienky ustanovené Tlačovým zákonom na uverejnenie odpovede. Právny režim nastolený § 8 ods. 7 písm. c) v spojení s § 10 ods. 4 je rovnako bizarný, ako ten, ktorý existuje podľa 7 ods. 6 písm. c) v spojení s § 10 ods. 4. Na blízke osoby zo zákona prechádza právo na odpoveď v prípade úmrtia pôvodného nositeľa práva na odpoveď. Blízkym osobám vznikne právo na odpoveď výlučne v prípade smrti ich príbuzného. Je prakticky nemožné, aby blízke osoby uplatnili právo na odpoveď a následne po tomto ich úkone, aby pôvodne oprávnená osoba, teda nebožtík, požiadal o odpoveď. A predsa práve takú možnosť upravuje § 8 ods. 7 písm. c) Tlačového zákona.

Blízke osoby v tomto prípade uplatňujú „zdedené“ právo, ktoré pôvodne náležalo osobe dotknutej uverejneným príspevkom. O blízkych osobách možno uvažovať aj v inej súvislosti. Ako o originálnych subjektoch práva na odpoveď. Ako názorný príklad možno znovu odkázať na článok „Premiér Fico a jeho sekretárka Janka sa príjemne bavili aj v Chorvátsku!“, ale pripomenúť treba desiatky či stovky iných článkov, napríklad článok Tajné schôdzky ženatého Vitteka s Orviskou: Tu sú fotky ako dôkaz!, uverejnený v denníku Nový čas 31.5.2013. Hoci masmédiá v takých príspevkoch sústreďujú svoju pozornosť iba na celebrity, príspevkami dotknuté nie sú iba samé osoby, o ktorých sa píše, ale aj ich blízke osoby. A často dokonca silnejšie, ako tí, o ktorých sa píše. Je oprávnenou osobou v prípade článkov zasahujúcich do súkromného a rodinného života výlučne osoba, o ktorej článok pojednáva alebo aj členovia rodiny, do ktorej súkromia články podobného druhu zasahujú? Inak povedané, mohla by právo na odpoveď voči článku o dianí v Chorvátsku uplatniť aj manželka premiéra Fica či manželka Róberta Vitteka voči článku o jeho tajných schôdzkach? Znovu sa opakuje, čo v prípade práva na opravu. Ak osoby blízke sú v takom príspevku menované, majú právo požiadať o odpoveď. Ak v príspevku nie sú menované, doslovným výkladom § 8 ods. 1 možno dôjsť k záveru, že právo na odpoveď im nenáleží. A to ani v prípade, že poznajú skutkový stav a vlastnou svedeckou výpoveďou by mohli vyvrátiť pravdivosť tvrdenia uvedeného v masmédiách. Napríklad premiérova manželka, ak by v čase, keď sa jej manžel údajne zabával v Chorvátsku, v skutočnosti v jeho spoločnosti strávila večer pletím záhonu pri rodinnom dome

30 „Kandidujúca politická strana a nezávislý kandidát, ktorí sú počas kampane predmetom nepravdivých alebo pravdu skresľujúcich informácií a vyjadrení v rozhlasovom alebo televíznom vysielaní alebo v hromadných informačných prostriedkoch, majú právo na odpoveď počas kampane. Toto právo uplatnia u vysielača alebo u šéfredaktora hromadného informačného prostriedku, ktorý odvysielal alebo uverejnil takúto informáciu alebo vyjadrenie. Vysielač alebo šéfredaktor hromadného informačného prostriedku je povinný počas trvania kampane poskytnúť politickej strane alebo nezávislému kandidátovi rovnako hodnotný vysielač čas alebo rovnaký priestor v hromadnom informačnom prostriedku, v akom bola odvysielaná alebo publikovaná predmetná informácia alebo vyjadrenie.“ (§ 30 ods. 9)

31 „Každý kandidát, ktorý je počas kampane predmetom nepravdivých alebo pravdu skresľujúcich informácií a vyjadrení v rozhlasovom alebo televíznom vysielaní a v hromadných informačných prostriedkoch, má právo na odpoveď počas kampane. Toto právo uplatní u prevádzkovateľa vysielania alebo u šéfredaktora hromadného informačného prostriedku, ktorý odvysielal alebo uverejnil takúto informáciu alebo vyjadrenie. Prevádzkovateľ vysielania alebo šéfredaktor je povinný poskytnúť kandidátom na funkciu prezidenta rovnako hodnotný vysielač čas, v akom bola odvysielaná predmetná informácia alebo vyjadrenie, v lehote počas trvania kampane.“ (§ 15 ods. 1)

alebo návštevou predstavenia v opere. Ale znovu z opačného hľadiska: je zlučiteľné s podmienkami ochrany slobody prejavu podľa čl. 26 ods. 4 Ústavy SR, ak sa okruh dotknutých osôb rozšíri pomocou extenzívneho výkladu práva tak, aby sa za priamo dotknuté osoby pokladali aj blízke osoby tých, o ktorých výslovne pojednáva sporný materiál?

Príspevok uverejnený v masmédiách môže nepravdivým, neúplným alebo pravdu skresľujúcim skutkovým tvrdením dotýkajúcim sa cti, dôstojnosti alebo súkromia zároveň vstupovať do právneho postavenia viac osôb. Názorným príkladom je zase článok „Premiér Fico a jeho sekretárka Janka sa príjemne bavili aj v Chorvátsku!“ Premiér Fico, ale aj sekretárka Úradu vlády SR predstavujú osoby, ktorým vzniklo právo na odpoveď. Zákon nevyklučuje vznik práva na odpoveď pod podmienkou, že osoba, ktorá je dotknutá nepravdivým, neúplným alebo pravdu skresľujúcim skutkovým tvrdením dotýkajúcim sa cti, dôstojnosti alebo súkromia, sa vyjadruje k udalosti, ku ktorej právo na odpoveď už skôr uplatnila iná osoba. To má za následok, že k jednej udalosti môže postupne právo na odpoveď uplatniť viac osôb. Prinajmenšom za predpokladu, že každá z dotknutých osôb žiada o uverejnenie odpovede z iného dôvodu, než z akého na príspevok odpovedala iná dotknutá osoba.

Zanedbať napokon nemožno ani možnosť, že žiadosťou o uverejnenie odpovede bude reagovať dotknutá osoba na uverejnenie odpovede, ktorá bola reakciou na ešte skôr uverejnenú odpoveď (režazenie žiadostí o uverejnenie odpovede), lebo uverejnená odpoveď bude obsahovať ďalšie neúplné skutkové tvrdenie alebo bude inak skresľovať pravdu. Režazenie žiadostí nemožno celkom vylúčiť ani v prípade práva na opravu, ale s právom na odpoveď sa spája iná miera pravdepodobnosti, že sa tak naozaj udeje. Množina potenciálnych odpovedí na jedno uverejnené skutkové tvrdenie je širšia ako v prípade opravy, lebo odpoveď na skutkové vyjadrenie, ktoré nemusí byť iba nepravdivé, ale stačí, aby bolo neúplné alebo pravdu skresľujúce, môže priviesť k obsahovo pestrejšiemu uplatneniu práva na odpoveď vo väčšej skupine dotknutých osôb.

Skutkové tvrdenia a hodnotiace úsudky

Zásadný význam pre nastolenie spravodlivej rovnováhy medzi slobodou prejavu a právom osôb dotknutých uskutočneným prejavom má koncepcia práva na opravu a práva na odpoveď. Obe práva nemožno uplatniť kedykoľvek, voči akémukolvek prejavu. Právo na opravu i právo na odpoveď slúžia výlučne na ochranu voči skutkovým tvrdeniam uverejneným v printových masmédiách. Nepostihnuteľné sú hodnotiace úsudky masmédií.

Skutkovým tvrdením je vyjadrenie o skutkovej podstate alebo o postupe, ktoré sa vyznačuje objektívnym vzťahom medzi prejavom a realitou a ktorého pravdivosť, úplnosť a presnosť možno preveriť dokazovaním. Inak povedané, skutkovým tvrdením sa vyslovuje fakt, ktorý objektívne a preukázateľne existuje nezávisle od toho, kto prejav vo forme skutkového tvrdenia urobil. Hodnotiacim úsudkom sa prejavuje názor (vyslovuje sa myšlienka). Názor je stelesnením osobného postoja držiteľa slobody prejavu k faktom.

Skutkové tvrdenia a hodnotiace úsudky majú rozdielne obmedzujúci vzťah k slobode prejavu. Fakty nemožno hodnotiť ako obmedzenie slobody prejavu. Napríklad poznatok, že tri krát tri je deväť neznamená obmedzenie slobody prejavu z dôvodu, že zbavuje možnosti tvrdiť, že výsledok je osem alebo desať. Skutkové tvrdenia prejav v skutočnosti neobmedzujú, ale ho predurčujú. Existujú nezávisle od osoby, ktorá uplatní slobodu prejavu. Hodnotiace úsudky vyjadrujú subjektívny postoj hodnotiteľa, môžu mať „viac tvárí“. Inak povedané, hodnotiteľ môže svoj hodnotiacii úsudok vyjadriť viacerými spôsobmi.

Podľa názoru Európskeho súdu pre ľudské práva pri dokazovaní treba starostlivo rozlišovať medzi faktami a hodnotiacimi úsudkami. Existenciu faktov možno preukázať, zatiaľ čo otázka pravdivosti hodnotiacich úsudkov nepripúšťa dôkazy.³² „Požiadavku dokázať pravdivosť hodnotiaceho úsudku nie je možné splniť a táto požiadavka porušuje slobodu vlastného názoru, ktorá je základnou časťou práva zabezpečeného článkom 10 Dohovoru.“³³

Príkladom skutkového tvrdenia je vyjadrenie o tom, že „M.D. na listine zostavenej Národnou bankou Bulharska je vedený ako majiteľ troch spoločností“, ktorých názvy boli v článku presne uvedené.³⁴ Príkladom hodnotiaceho úsudku je tvrdenie, že k odvolaniu člena vlády bez akékoľvek diskusie vo vláde došlo nezákonne a zapríčinila ho osobná zaujatosť premiéra.³⁵

Medzi skutkovými tvrdeniami a hodnotiacimi úsudkami niekedy vedie veľmi úzka, ťažko a iba intuitívne zistiteľná čiara. Príkladom takého stavu v case-law je konanie o sťažnosti Cumpănă a Mazăre proti Rumunsku.³⁶ „V tomto prípade boli vyjadrenia sťažovateľov týkajúce sa pani R.M. väčšinou vo forme alternatívy, čo mohlo naznačovať, že ide o hodnotiaci úsudok. Ak sú však tieto tvrdenia posudzované v kontexte celého článku vrátane pripojenej karikatúry, tak v skutočnosti sa konaniu pani R.M. pripisovali skutkové okolnosti, t.j. účasť na uzatvorení nezákonnej zmluvy a prijatie úplatku.“³⁷

V inom prípade Európsky súd pre ľudské práva uviedol: „Na rozdiel od odvolacieho súdu Súd zastáva názor, že napadnuté vyhlásenia ... bolo potrebné považovať vzhľadom na všeobecný tón sloganov a letákov skôr za hodnotiace úsudky než vyhlásenia o skutkovom stave.“³⁸

„Tým sa do problematiky povinných prejavov vnaša relevantná otázka, komu na prospech má byť „sivý priestor“, v ktorom ten istý prejav môže byť skutkovým tvrdením, ale aj hodnotiacim úsudkom. Vzniká masmédiám povinnosť urobiť prejav, t.j. uverejniť opravu, alebo odpoveď aj v pochybnostiach:

- a. či materiál, ktorý uverejnili, bol skutkovým tvrdením,
- b. či materiál, ktorý dostali na uverejnenie z titulu opravy, odpovede alebo dodatočného oznámenia, je skutkovým tvrdením?

V prvom prípade by pravdepodobne mala dostať prednosť domnienka, že materiál, ktorý masmédiá uverejnili a nie je jasné, či má povahu skutkového tvrdenia alebo hodnotiaceho úsudku, je skutkovým tvrdením, a preto zakladá právo na opravu, odpoveď alebo dodatočné oznámenie. V druhom prípade v záujme zachovania spravodlivej rovnováhy by zas mala dostať prednosť domnienka, že materiál, ktorý reaguje na masmédiom uverejnený príspevok, musí mať povahu skutkového tvrdenia, aby bol spôsobilý vyvolať zákonom určený právny účinok (s výnimkou opravy v elektronických masmédiách, kde zákon umožňuje žiadať o uverejnenie hodnotiaceho úsudku).³⁹ V úprave práva na opravu a práva na odpoveď podľa platného Tlačového zákona je rozdiel v rozsahu právnej relevancie skutkového tvrdenia. Právo na opravu chráni iba pred nepravdivým skutkovým tvrdením o osobe. Ochrana v rámci práva na odpoveď je širšia, lebo odpoveď možno uplatniť voči nepravdivému, neúplnému alebo pravdu skresľujúcemu skutkovému tvrdeniu. Na druhej strane o opravu možno žiadať v prípade akéhokoľvek nepravdivého skutkového tvrdenia. Odpoveď na nepravdivé, neúplné alebo pravdu skresľujúce tvrdenie možno dať iba v prípade takého skutkového tvrdenia, ktoré sa dotýka cti, dôstojnosti alebo súkromia.

Náležitosti návrhu na opravu

Tlačový zákon taxatívne určuje náležitosti, ktoré musí mať návrh na opravu (§ 7 ods. 3), ak má byť spôsobilý vyvolať právny účinok spočívajúci v založení povinnosti uverejniť opravu. Žiadosť o uverejnenie opravy musí mať písomnú formu a musí byť žiadateľom podpísaná. Súčasťou žiadosti o uverejnenie opravy musí byť písomný návrh znenia opravy, ktorý musí obsahovať:

- názov a deň vydania periodickej tlače alebo deň zverejnenia agentúrneho spravodajstva, ktoré obsahovalo nepravdivé skutkové tvrdenie,
- popis nepravdivého skutkového tvrdenia s uvedením, kde v periodickej tlači alebo v agentúrnom spravodajstve sa nachádzalo,

³² *Lingens case. Publications of the European Court of Human Rights. Series A: Judgements and Decisions.* Köln, Berlin, Bonn, München : Carl Heymanns Verlag KG, 1986, č. 103, s. 28 § 46.

³³ *Case of Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France.* Rozsudok z 23. 10. 2007 k sťažnosti č. 21279/02 a č. 36448/02, ECHR 2007-XI.

³⁴ *Case of Rumyana Ivanova v. Bulgaria.* Rozsudok zo 14. 2. 2008 k sťažnosti č. 36207/03s. 21, § 62.

³⁵ *Case of Lyashko v. Ukraine.* Rozsudok z 10. 8. 2006 k sťažnosti č. 21040/02, s. 13-14, § 50.

³⁶ *Case of Cumpănă and Mazăre v. Romania GC.* Rozsudok zo 17.12.2004 k sťažnosti č. 33348/96, ECHR 2004-XI.

³⁷ *Case of Cumpănă and Mazăre v. Romania GC.* Rozsudok zo 17.12.2004 k sťažnosti č. 33348/96, s. 24, § 100.

³⁸ *Case of Brasilier v. France.* Rozsudok z 11.4.2006 k sťažnosti č. 71343/01.

³⁹ DRGONEC, J.: *Povinné uverejňované prejavy v masmédiách a právo mlčať.* In Justičná revue, 2008, Vol. 60, No. 10, s. 1313.

- konštatovanie, že skutkové tvrdenie je nepravdivé a
- uvedenie pravdivého skutkového tvrdenia.

Právo na opravu je osobné právo, ktoré môže uplatniť iba dotknutá osoba. Túto okolnosť nemožno prehliadnuť v prípade ústavných činiteľov a ďalších osôb verejného záujmu. V povahe ich funkcií a činností je zakódovaná zaneprázdnenosť, kvôli ktorej sa tieto osoby odbremeňujú výpomocou od iných osôb – zamestnancov. Výpomoc pri uplatnení práva na opravu neprichádza do úvahy pri podaní žiadosti o opravu v tom zmysle, že by právo na opravu uplatnil hovorca ústavného činiteľa alebo hovorca orgánu verejnej moci, riaditeľ jeho sekretariátu či asistent poslanca Národnej rady SR vo svojom mene. Rovnako tak neprichádza do úvahy návrh na opravu podpísaný osobným tajomníkom uznávaného herca alebo manažérom zaneprázdneného športovca. Vo všetkých prípadoch „osoby stojace v tieni“ môžu pripraviť svojmu chlebobarcovi text žiadosti o opravu na podpis, ale žiadosť sama musí byť vyhotovená v mene osoby dotknutej uverejneným príspevkom a touto osobou podpísaná. Neprípustnosť urobenia tohto úkonu hovorcom ústavného činiteľa či administratívnou silou zamestnanou na sekretariáte orgánu verejnej moci možno vyvodit' doslovným výkladom § 7 ods. 3 Tlačového zákona.

Ťažiskom práva na opravu je formulácia textu, ktorý oprávnený subjekt žiada uverejniť. Účelom opravy je výlučne uverejnenie pravdivého skutkového tvrdenia. „(...) opravou sa má nepravdivé skutkové tvrdenie len uviesť na pravú mieru, resp. vyvrátiť, a to uvedením pravdivého skutkového tvrdenia. Opravou sa nemá hodnotiť nepravdivé skutkové tvrdenie, ani jeho dosah na žiadateľa o uverejnenie opravy alebo na verejnosť. Návrh znenia opravy nemôže obsahovať žiadne názory či komentáre žiadateľa o uverejnenie opravy.“⁴⁰

Oprávnená osoba nemá právo žiadať o uverejnenie čohokoľvek iného, ani uplatňovať iné právo, než jej výslovne priznáva Tlačový zákon. Subjekt práva na opravu nemôže vydavateľa printového masmédiá ani tlačovú agentúru zaťažovať povinnosťou pripraviť redakčný materiál „odškodňujúci“ žiadateľa za uverejnený nelichotivý príspevok tak, aby sa zlepšil imidž žiadateľa. Tlačový zákon neodkazuje na primerané použitie Občianskeho zákonníka, ani ktoréhokoľvek iného všeobecne záväzného právneho predpisu v rozsahu úpravy zakladajúcej právo na primerané zadostučinenie za skutkové tvrdenie porušujúce Tlačový zákon. Preto subjekt práva na opravu nemôže prostredníctvom žiadosti o opravu vymáhať od vydavateľa alebo od tlačovej agentúry odškodné, a to bez ohľadu na to, či by išlo o morálne zadostučinenie ospravedlnením, alebo o primerané zadostučinenie v peniazoch.

Náležitosti návrhu na odpoveď

Aj právo na odpoveď sa musí uplatniť formou žiadosti, ktorá obsahuje zákonom určené náležitosti (§ 8 ods. 4). Žiadosť o uverejnenie odpovede musí mať písomnú formu a musí byť žiadateľom podpísaná. Žiadosť o uverejnenie odpovede musí obsahovať:

- názov a deň vydania periodickej tlače alebo deň zverejnenia agentúrneho spravodajstva, ktoré obsahovalo skutkové tvrdenie,
- popis tohto skutkového tvrdenia s uvedením, v čom sa dotýka cti, dôstojnosti alebo súkromia fyzickej osoby, alebo názvu, dobrej povesti právnickej osoby,
- kde sa toto skutkové tvrdenie v periodickej tlači alebo v agentúrnom spravodajstve nachádzalo.

Súčasťou žiadosti o uverejnenie odpovede musí byť písomné znenie odpovede. Odpoveď sa obmedzí len na skutkové tvrdenie, ktorým sa napadnuté skutkové tvrdenie poprie, doplní, spresní alebo vysvetlí. Odpoveď musí byť rozsahom primeraná textu, ktorého obsahom je napadnuté skutkové tvrdenie a z neho vyplývajúci hodnotiaci úsudok.

Podľa existujúceho komentára k Tlačovému zákonu: „Vydavateľ má len gramaticky skontrolovať text odpovede. Akákoľvek iná zmena textu je protiprávna.“⁴¹ Toto tvrdenie nemá základ v znení Tlačového zákona. Subjekt oprávnenia má v ochrane slobody prejavu implikovanú ochranu aj pre formu, ktorej prostredníctvom odpoveď uskutoční. Ak sa rozhodne pre vyjadrenie v jazyku, ktorý nie je spisovný, vydavateľ periodickej tlače ani tlačová agentúra nemajú právo vstúpiť do predloženej odpovede gramatickou korektúrou.

Rovnako ako v prípade práva na opravu, ani pri uplatnení práva na odpoveď neprichádza do úvahy urobenie žiadosti o opravu hovorcom ústavného činiteľa alebo hovorcom orgánu verejnej moci, riaditeľom jeho sekretariátu, asistentom poslanca Národnej rady SR, ani osobným tajomníkom celebrity. Vo všetkých prípadoch „osoby stojace v tieni“ môžu pripraviť svojmu chlebobarcovi text žiadosti o odpoveď na podpis, ale žiadosť sama musí byť vyhotovená v mene osoby dotknutej uverejneným príspevkom a touto osobou podpísaná. Neprípustnosť urobenia tohto úkonu hovorcom ústavného činiteľa či administratívnou silou zamestnanou na sekretariáte orgánu verejnej moci možno vyvodit' doslovným výkladom § 8 ods. 4 Tlačového zákona.

Tak ako v prípade práva na opravu, aj ťažiskom práva na odpoveď je formulácia textu, ktorý oprávnený subjekt žiada uverejniť. Účelom odpovede je výlučne uverejnenie vysvetlenia, v čom je skutkové tvrdenie nepravdivé, neúplné alebo pravdu skresľujúce a v čom sa dotýka cti, dôstojnosti alebo súkromia osoby uplatňujúcej právo na odpoveď. Oprávnená osoba nemá právo žiadať o uverejnenie čohokoľvek iného, ani uplatňovať iné právo, než jej výslovne priznáva Tlačový zákon. Subjekt práva na odpoveď nemôže vydavateľa periodickej tlače ani tlačovú agentúru zaťažovať povinnosťou pripraviť redakčný materiál „odškodňujúci“ žiadateľa za uverejnený nelichotivý príspevok tak, aby sa zlepšil imidž žiadateľa. Tlačový zákon neodkazuje na primerané použitie Občianskeho zákonníka, ani ktoréhokoľvek iného všeobecne záväzného právneho predpisu v rozsahu úpravy zakladajúcej právo na primerané zadostučinenie za skutkové tvrdenie porušujúce Tlačový zákon. Preto subjekt práva na odpoveď nemôže prostredníctvom žiadosti o odpoveď vymáhať od vydavateľa alebo od tlačovej agentúry odškodné, a to bez ohľadu na to, či by išlo o morálne zadostučinenie ospravedlnením alebo o primerané zadostučinenie v peniazoch.

Odpoveď skutkovým tvrdením (ako reakcia na uverejnené skutkové tvrdenie) nie je jednoduchou záležitosťou. Dôsledné trvanie na dodržaní podstaty odpovede, na zachovaní jej výlučnej spätosti so skutkovým tvrdením, má zásadný význam pre naplnenie účelu práva na odpoveď a zároveň aj pre prevenciu pred zneužitím tohto práva. Extenzívny výklad náležitostí predpísaných zákonom pre uplatnenie práva na odpoveď by ľahko viedol k zvýhodneniu oprávnených osôb. Reštriktívny výklad by mal za následok nenáležité silnú ochranu masmédií. Uplatnenie doslovného výkladu náležitostí návrhu na odpoveď možno zaradiť ku garanciam spravodlivej rovnvahy medzi slobodou prejavu masmédií a prístupom dotknutých osôb do masmédií.

Odmietnutie opravy

Účelom práva na opravu je dosiahnutie nápravy vo veci pravdivosti skutkového tvrdenia o osobe. Ak uverejnený údaj je nepravdivý, zakladá vznik práva na opravu. Ak uverejnený údaj je pravdivý, právo na opravu nevzniká. Ak právo na opravu vznikne, musí sa uplatniť zákonom ustanoveným spôsobom a v lehote určenej zákonom. „Žiadosť o uverejnenie opravy v zmysle § 7 ods. 3 TIZ musí byť písomná a doručená vydavateľovi periodickej tlače alebo tlačovej agentúre do 30 dní odo dňa vydania periodickej tlače alebo zverejnenia agentúrneho spravodajstva obsahujúceho nepravdivé skutkové tvrdenie. Táto lehota začína plynúť dňom, ktorý nasleduje po dni vydania periodickej tlače alebo zverejnenia agentúrneho spravodajstva obsahujúceho nepravdivé skutkové tvrdenie. Deň vydania periodickej tlače alebo zverejnenia agentúrneho spravodajstva je dátum uvedený vo vydaní periodickej tlače alebo pri zverejnenom agentúrnom spravodajstve. Ide o údaj, ktorý musí periodická tlač podľa § 6 ods. 3 písm. e) TIZ alebo agentúrne spravodajstvo podľa § 6 ods. 5 písm. a) tohto zákona povinne obsahovať. Koniec 30-dňovej lehoty je určený uplynutím jej posledného dňa. Uvedená 30-dňová lehota je lehotou hmotnoprávnou. Žiadosť o uverejnenie opravy musí byť doručená vydavateľovi najneskôr posledný deň lehoty. Spôsob doručenia nie je zákonom predpísaný. Môže ísť o poštu, kuriérsku službu či osobné doručenie, aby sa najneskôr v posledný deň lehoty doručil originál žiadosti. Nestačí doručenie faxom či e-mailom. Ak posledný deň lehoty pripadne na sobotu, nedeľu alebo sviatok, je posledným dňom lehoty najbližší nasledujúci pracovný deň. Táto lehota je lehotou prekluzívnou. To znamená, že po jej márnom uplynutí právo na uverejnenie opravy zanikne.“⁴²

Na ochranu práv vydavateľa periodickej tlače a tlačovej agentúry slúži úprava zákona, ktorá im priznáva možnosť odmietnuť uverejnenie opravy, ak sa splnia zákonom taxatívne určené podmienky. Vydavateľ periodickej tlače a tlačová agentúra nie sú povinní uverejniť opravu, ak:

40 VOZÁR, J., VALKO, E., LAPŠANSKÝ, L.: *Tlačový zákon. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 78.
41 VOZÁR, J., VALKO, E., LAPŠANSKÝ, L.: *Tlačový zákon. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 90.

42 VOZÁR, J., VALKO, E., LAPŠANSKÝ, L.: *Tlačový zákon. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 77.

- a. žiadosť o uverejnenie opravy nemá náležitosti určené zákonom,
- b. môžu dokázať pravdivosť skutkového tvrdenia, o ktorého opravu sa žiada,
- c. predtým, ako im bola doručená žiadosť o uverejnenie opravy, uverejnili opravu z vlastného podnetu alebo na žiadosť niektorej z osôb uvedených v § 10 ods. 4 a dodržali pritom podmienky ustanovené tlačovým zákonom na uverejnenie opravy,
- d. by bol uverejnením opravy spáchaný trestný čin, priestupok, iný správny delikt alebo by jej uverejnenie bolo v rozpore s dobrými mravmi.

Zákon v § 8 ods. 1 ustanovuje, že uverejnením odpovede zaniká vo vzťahu k tomu istému skutkovému tvrdeniu právo na opravu. Aj keď toto ustanovenie nie je výslovne premietnuté do úpravy dôvodov pre odmietnutie práva na opravu, logickým výkladom práva možno usúdiť, že úpravou § 8 ods. 1 sa vytvoril piaty zákonný dôvod pre odmietnutie opravy nasledujúcej po uverejnení odpovede.

„Skrytou chybou“ alebo Achillovou pätou platnej právnej úpravy práva na opravu je doručovanie žiadostí o opravu. Tlačovým zákonom ustanovený právny účinok sa spája s momentom doručenia návrhu opravy povinnej osobe – vydavateľovi periodickej tlače, resp. tlačovej agentúre. Doručovanie žiadosti je predmetom všeobecnej právnej úpravy Občianskym súdnym poriadkom. Tam sa táj slabé miesto, ak vydavateľ periodickej tlače alebo tlačová agentúra odmietne prevziať písomnosť obsahujúcu žiadosť o opravu, alebo ak by si túto písomnosť neprevzali počas úložnej lehoty na pošte a písomnosť by sa preto vrátila späť odosielateľovi.⁴³

Odmietnutie odpovede

Žiadosť o uverejnenie odpovede sa musí doručiť vydavateľovi periodickej tlače alebo tlačovej agentúre do 30 dní odo dňa vydania periodickej tlače alebo zverejnenia agentúrneho spravodajstva, ktoré obsahuje napadnuté skutkové tvrdenie, inak právo na odpoveď zaniká. Na ochranu práv vydavateľa periodickej tlače a tlačovej agentúry slúži úprava zákona, ktorá im priznáva možnosť odmietnuť uverejnenie odpovede, ak sa splnia zákonom taxatívne určené podmienky. Vydavateľ periodickej tlače a tlačová agentúra nie sú povinní uverejniť odpoveď, ak:

- a. žiadosť o uverejnenie odpovede nemá náležitosti určené zákonom,
- b. odpoveď smeruje proti skutkovému tvrdeniu obsiahnutému vo vyjadrení žiadateľa o uverejnenie odpovede, ak sa jeho spracovaním pre uverejnenie nezmenil ani neskreslil jeho pôvodný obsah,
- c. uverejnili odpoveď na žiadosť niektorej z osôb uvedených v § 10 ods. 4 Tlačového zákona a dodržali pritom podmienky ustanovené týmto zákonom na uverejnenie odpovede,
- d. by bol uverejnením odpovede spáchaný trestný čin, priestupok, iný správny delikt alebo by jej uverejnenie bolo v rozpore s dobrými mravmi,
- e. by uverejnenie odpovede bolo v rozpore s právami a právom chránenými záujmami tretej osoby.“

Podmienenie zániku povinnosti uverejniť opravu i odpoveď dobrými mravmi viedlo prezidenta SR k rozhodnutiu vrátiť schválenú novelu Tlačového zákona Národnej rade SR na nové prerokovanie. Prezident SR k tomu uviedol: „Slovné spojenie „dobré mravy“ je v právnom poriadku Slovenskej republiky všeobecne používané; nie je však definované. Toto slovné spojenie konkretizuje len právna teória a judikatúra súdov. Vo všeobecnosti možno hovoriť o pravidlách morálneho charakteru všeobecne platných v demokratickej spoločnosti, v ktorej sa uplatňuje a presadzuje vzájomná slušnosť, ohľaduplnosť a vzájomné rešpektovanie. Dobré mravy vo všetkých konkrétnostiach je ťažké vyjadriť; ich obsah v jednotlivých prípadoch môže byť rôznymi osobami rôzne vnímaný. Právo na opravu, odpoveď a na dodatočné oznámenie je významným prostriedkom zabezpečujúcim garanciu niektorých ústavných práv, najmä práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti a dobrej povesti, práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života, či nedotknuteľnosti súkromia pre každého bez ohľadu na jeho postavenie. Vzhľadom na uvedené, dôvod preto, aby vydavateľ periodickej tlače a tlačová agen-

43 Pozri KEREČMAN, P.: *Realizácia práva na tlačovú opravu údajov uverejnených v periodickej tlači*. In Justičná revue, 2002, Vol. 54, No. 8-9, s. 920.

túra neboli povinné uverejniť opravu, odpoveď a dodatočné oznámenie, a vysielateľ odovysielateľ opravu, by nemal spočívať v tom, že uverejnenie a odovysielanie opravy a uverejnenie odpovede a dodatočného oznámenia by bolo v rozpore dobrými mravmi;“⁴⁴

S prezidentovou argumentáciou možno súhlasiť, pokiaľ ide jej právnu podstatu. Poslancov Národnej rady SR táto argumentácia nezaujala. Schválili zmenu zákona aj s ustanovením o dobrých mravoch ako o podmienke oslobodzujúcej od povinnosti uverejniť odpoveď.

Znovu sa opakuje aj problém doručovania žiadosti o uverejnenie odpovede. Doručovanie žiadosti je predmetom všeobecnej právnej úpravy Občianskym súdnym poriadkom, kde sa táj slabé miesto, ak vydavateľ periodickej tlače alebo tlačová agentúra odmietne prevziať písomnosť obsahujúcu žiadosť o opravu, alebo ak by si túto písomnosť neprevzali počas úložnej lehoty na pošte a písomnosť by sa preto vrátila späť odosielateľovi.⁴⁵

Spôsob uverejnenia opravy

Vydavateľ periodickej tlače je povinný opravu uverejniť do ôsmich dní odo dňa doručenia žiadosti o uverejnenie opravy alebo v najbližšom vydaní periodickej tlače pripravovanom po doručení žiadosti o uverejnenie opravy.⁴⁶ Tlačová agentúra je povinná opravu uverejniť do ôsmich dní odo dňa doručenia žiadosti o uverejnenie opravy. Vydavateľ periodickej tlače a tlačová agentúra sú povinní opravu uverejniť tak, ako bola navrhnutá alebo dohodnutá so žiadateľom o uverejnenie opravy, v rovnakej periodickej tlači alebo agentúrnym spravodajstve, na rovnocennom mieste a rovnakým písmom, akým bolo uverejnené nepravdivé skutkové tvrdenie a s označením „oprava“. K uverejnenej oprave nemožno uverejniť žiadny ďalší súvisiaci text obsahujúci hodnotiaci úsudok, a to ani na inom mieste vydania periodickej tlače alebo agentúrneho spravodajstva. Toto obmedzenie vydavateľa periodickej tlače a tlačovej agentúry je dané účelom práva na opravu.

Právo na opravu sa spája so skutkovým tvrdením uverejneným v tlači alebo tlačovou agentúrou. Podľa zákona: „Súčasťou žiadosti o uverejnenie opravy musí byť... konštatovanie, že skutkové tvrdenie je nepravdivé a uvedenie pravdivého skutkového tvrdenia.“

Účelom práva na opravu je nastolenie spravodlivej rovnováhy medzi skutkovým tvrdením masmédií a skutkovým tvrdením dotknutej osoby. Oprávnenej osobe toto právo zaručuje „právo na posledné slovo“. Hodnotiaci úsudok dotknutej osoby k masmédiami uverejnenému skutkovému tvrdeniu nie je súčasťou práva na opravu.

Ak by periodická tlač alebo tlačová agentúra mala právo na pripojenie hodnotiaceho úsudku k opravnému skutkovému tvrdeniu, spravodlivá rovnováha nastoľovaná pomocou práva na opravu by sa narušila, možno až absurdne, v neprospech nositeľa práva na opravu. A tak zákaz uverejnenia hodnotiaceho úsudku adresovaný vydavateľovi periodickej tlače a tlačovej agentúre možno hodnotiť ako legitímne obmedzenie slobody prejavu médií slúžiace na ochranu práv dotknutej osoby.

Zákom č. 221/2011 Z. z. sa definícia „rovnocenného miesta“, na ktorom musí byť uverejnená oprava, doplnila tak, že rovnocenným miestom sa rozumie aj miesto vo vydaní periodickej tlače alebo v agentúrnym spravodajstve, ktoré vydavateľ alebo tlačová agentúra vopred vyhradí, zreteľne označí a odliší od ostatného obsahu vydania periodickej tlače alebo agentúrneho spravodajstva za účelom pravidelného uverejňovania opráv, odpovedí a dodatočných oznámení.

44 Rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky č. 1741-2011-BA o vrátení zákona z 31. mája 2011, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnym spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon) a ktorým sa mení zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov, s. 2.

45 Pozri KEREČMAN, P.: *Realizácia práva na tlačovú opravu údajov uverejnených v periodickej tlači*. In Justičná revue, 2002, Vol. 54, No. 8-9, s. 920.

46 „Vydavateľ má v zákone dve lehoty na uverejnenie opravy, podľa toho akú periodicкую tlač vydáva. Pri denníkoch a týždenníkoch ide o 8-dňovú lehotu, ktorá začína plynúť odo dňa doručenia žiadosti o uverejnenie opravy. V prípade dvojtýždenníkov, mesačníkov, alebo periodickej tlače s inou periodicitou, by uvedená lehota nebola realizovateľná, preto zákonodarca zvolil termín „najbližšie vydanie periodickej tlače.“ (VOZÁR, J., VALKO, E., LAPŠANSKÝ, L.: *Tlačový zákon. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 77).

Spôsob uverejnenia odpovede

Vydavateľ periodickej tlače je povinný odpoveď uverejniť do troch dní odo dňa doručenia žiadosti o uverejnenie odpovede alebo v najbližšom vydaní periodickej tlače pripravovanom po doručení žiadosti o uverejnenie odpovede. Tlačová agentúra je povinná odpoveď uverejniť do troch dní odo dňa doručenia žiadosti o uverejnenie odpovede.

Vydavateľ periodickej tlače a tlačová agentúra sú povinní odpoveď uverejniť tak, ako bola napísaná žiadateľom o uverejnenie odpovede, v rovnakej periodickej tlači alebo agentúrnom spravodajstve, na rovnocennom mieste a rovnakým písmom, akým bolo uverejnené skutkové tvrdenie a s označením „odpoveď“, ku ktorému bude pripojené meno a priezvisko alebo názov žiadateľa o uverejnenie odpovede; označenie „odpoveď“ s menom a priezviskom alebo názvom žiadateľa o uverejnenie odpovede musí byť uverejnené rovnakým písmom, akým bol uverejnený nadpis textu obsahujúceho skutkové tvrdenie. K uverejnenej odpovedi nemožno uverejniť žiadny súvisiaci text obsahujúci hodnotiaci úsudok, a to ani na inom mieste vydania periodickej tlače alebo agentúrneho spravodajstva.

Tak, ako v prípade práva na opravu, aj toto obmedzenie vydavateľa a tlačovej agentúry je dané účelom priznaného práva. Právo na odpoveď sa spája so skutkovým tvrdením uverejneným v tlači alebo tlačovou agentúrou. Podľa zákona: „odpoveď sa obmedzí len na skutkové tvrdenie, ktorým sa uverejnené skutkové tvrdenie poprie, doplní, spresní alebo vysvetlí.“ Účelom práva na odpoveď je nastolenie spravodlivej rovnováhy medzi skutkovým tvrdením masmédií a skutkovým tvrdením dotknutej osoby. Hodnotiaci úsudok dotknutej osoby k uverejnenému skutkovému tvrdeniu nie je súčasťou práva na odpoveď. Ak by periodická tlač alebo tlačová agentúra mala právo na pripojenie hodnotiaceho úsudku k oprávnenému skutkovému tvrdeniu, spravodlivá rovnováha nastoľovaná pomocou práva na odpoveď by sa narušila v neprospech nositeľa práva na odpoveď. A tak zákaz uverejnenia hodnotiaceho úsudku adresovaný vydavateľovi periodickej tlače a tlačovej agentúre možno hodnotiť ako legitímne obmedzenie slobody prejavu médií slúžiace na ochranu práv dotknutej osoby.

Zákonom č. 221/2011 Z. z. sa definícia „rovnocenného miesta“, na ktorom musí byť uverejnená odpoveď, doplnila tak, že rovnocenným miestom sa rozumie aj miesto vo vydaní periodickej tlače alebo v agentúrnom spravodajstve, ktoré vydavateľ alebo tlačová agentúra vopred vyhradí, zreteľne označí a odliší od ostatného obsahu vydania periodickej tlače alebo agentúrneho spravodajstva za účelom pravidelného uverejňovania opráv, odpovedí a dodatočných oznámení.

Vymožitelnosť práva na opravu a práva na odpoveď

„Základom materiálneho právneho štátu je všeobecná záväznosť práva pre všetkých. Štátne orgány, orgány územnej samosprávy, aj každý jednotlivец sa musí správať spôsobom, ktorý určuje právny poriadok. Očakáva sa, že správanie zodné s právnym poriadkom je dobrovoľné, avšak materiálny právny štát sa neuspokojuje s týmto predpokladom. Pre prípad, že právne normy zahrnuté do právneho poriadku sa neplnia dobrovoľne, v materiálnom právnom štáte existuje primerané množstvo prostriedkov, ktoré orgánom verejnej moci umožnia donútiť povinné osoby, aby sa správali tak, ako sa to podľa právneho poriadku od nich vyžaduje, pričom do súhrnu prostriedkov núteného správania v súlade s právnym poriadkom patria aj opatrenia určené na to, aby nielen súkromné osoby, ale aj orgány verejnej moci konali v súlade s platným a účinným právnym poriadkom.“⁴⁷ Tlačový zákon určuje lehotu, v ktorej povinná osoba musí uverejniť opravu alebo odpoveď. Márne uplynutie tejto lehoty adresovanej vydavateľovi periodickej tlače alebo tlačovej agentúre nezostáva bez potenciálneho následku. Či zákonom ustanovený následok naozaj nastane, to je ponechané na úvahu osoby, ktorá uplatnila právo na opravu alebo právo na odpoveď.

Ak vydavateľ periodickej tlače alebo tlačová agentúra neuverejní opravu alebo odpoveď, alebo ak nedodrží niektorú zo zákonom ustanovených podmienok uverejnenia opravy alebo odpovede, povinnosť uverejniť opravu alebo odpoveď môže vydavateľovi či tlačovej agentúre uložiť súd na návrh toho, kto požiadal o opravu alebo odpoveď. Oprávnená osoba má tridsať dní na to, aby takú žalobu na súd podala. Táto lehota sa počíta od uplynutia zákonom určenej lehoty na uverejnenie opravy alebo odpovede. Ochrana vymožitelnosti práva na opravu a práva na odpoveď podľa platného zákona možno označiť za naivnú, ak nejde o zámernú sabotáž oboch právnych inštitútov. Právo na opravu aj právo na odpoveď je ustanovené zákonom, ich účinky nastávajú ex lege. Ak vydavateľ periodickej tlače alebo tlačová agentúra nerešpektujú zákon, vznikne oprávnenej osobe právo požiadať súd, aby svojím rozhodnutím zákonom priznané právo potvrdil, resp. aby ho znovu založil. Nakoľko rozumné je očakávať, že ten, kto nerešpektoval zákon, zmení svoje správanie z dôvodu, že zhodnú povinnosť mu uloží súd vo svojom rozhodnutí?

Súdne rozhodovanie o uložení povinnosti uverejniť opravu, resp. odpoveď, má zároveň aj ďalšiu slabinu. Keď sa právo na opravu uzákonilo, súd o ňom rozhodoval v zrýchlenom konaní. Napr. podľa zákona z roku 1933 súd musel začať konanie o úradnej oprave do troch dní od podania žaloby, prvé ústne pojednávanie mohol odročiť bez súhlasu strán iba raz, a to najviac o tri dni. O podobnej úprave sa v platnom právnom poriadku nechruje. S prihliadnutím na zaužívanú súdnu prax možno predpokladať niekoľko rokov trvajúce konanie, na konci ktorého v prípade rozhodnutia v prospech návrhu stojí Pyrrhovo víťazstvo žiadateľa o opravu či odpoveď. Na príspevok, ktorý sa bude opravovať, alebo na ktorý má byť uverejnená odpoveď, si s vysokou mierou pravdepodobnosti nikto z čitateľov nespomenie. O účinnej ochrane pred nepravdivým skutkovým tvrdením prostredníctvom súdneho rozhodnutia v konaní začatom podľa Tlačového zákona môže uvažovať iba cynik alebo vyznávač čierneho humoru.

Pôvodná úprava Tlačového zákona z roku 2008 zaviedla efektívnejšiu vymožitelnosť práva na opravu i práva na odpoveď. Ak vydavateľ periodickej tlače alebo tlačová agentúra neuverejnili opravu, odpoveď alebo dodatočné oznámenie vôbec alebo ak nedodržali niektorú z podmienok na ich uverejnenie, podľa zák. č. 167/2008 Z. z. mala osoba, ktorá o ich uverejnenie vydavateľa periodickej tlače alebo tlačovú agentúru požiadala, právo na primeranú peňažnú náhradu od 50 000 Sk do 150 000 Sk (§ 10 ods. 4).

„Stanovením povinnosti vydavateľa periodickej tlače alebo tlačovej agentúry uhradiť fyzickej osobe márne žiadajúcej uverejnenie opravy, odpovede alebo dodatočného oznámenia, primeranú peňažnú náhradu v pevne stanovenom intervale (po prepočte od 1.659,70 do 4.979,09 eur) (§ 10 ods. 4 TIZ) sa zákonodarca snažil odstrániť stav z minulosti, keď šéfredaktori bez právneho dôvodu odmietali uverejnenie opravy spoliehajúce sa na to, že dotknutý subjekt sa neobráti na súd. Ak sa aj obrátil, tak konanie trvalo nie výnimočne taký čas, že odpadol racionálny dôvod opravu uverejniť. Zdlhavosť súdnych pojednávaní tak spôsobovala, že právo na opravu sa stávalo len iluzórnym a dotknutý subjekt nikdy nedosiahol rovnakú účinnosť z viacerých dôvodov:

- a. rôzny okruh čitateľov,
- b. rôzny náklad,
- c. časové oneskorenie,
- d. niekedy aj nemožnosť výkonu rozhodnutia, lebo predmetná periodická tlač zanikla.

Ak totiž oprava vyšla po niekoľkých rokoch, tak mohla spôsobiť dotknutej osobe namiesto satisfakcie ešte ďalšiu ujmu.⁴⁸ Zavedenie primeranej peňažnej náhrady podľa § 10 ods. 4 Tlačového zákona sa stalo predmetom kritiky vyslovovanej zo strany žurnalistickéj obce spolu s opozičnými poslancami Národnej rady SR, ktorá bola buď účelová, alebo nezaložená na znalosti. Prípadne oboje. Primeraná peňažná náhrada za neuverejnenie opravy, odpovede alebo dodatočného oznámenia sa navonok podobala náhrade nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktorú dotknutá osoba môže žiadať podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka za poškodenie svojich osobnostných práv materiálom uverejneným v masmédiu. To svádzalo k vecne nepodloženej kritike o dvojitoj postihu za to isté. Povinnosť uverejniť text opravy alebo odpovede určil Tlačový zákon. Povinnosť uverejniť ospravedlnenie za porušenie osobnostných práv určuje Občiansky zákonník. Právo na primeranú peňažnú náhradu podľa Tlačového zákona vzniklo porušením povinnosti uverejniť opravu, odpoveď alebo dodatočné oznámenie. Právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch vzniklo z iného právneho dôvodu, v dôsledku porušenia povinnosti implikovanej v režime ochrany osobnostných práv ako porušenie povinnosti neporušiť osobnostné právo fyzickej osoby, prípadne dobrú povesť právnickej osoby.

47 DRGONEC, J.: *Základy masmediálneho práva*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva – Poradca podnikateľa, spol. s r.o., 2008, s. 407.

48 VOZÁR, J., VALKO, E., LAPŠANSKÝ, L.: *Tlačový zákon. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 99.

Právo na primeranú peňažnú náhradu za porušenie práva na opravu alebo odpoveď dokonca nepredstavovalo zásah do sféry slobody prejavu, aj keď išlo o zodpovednosť ustanovenú Tlačovým zákonom a subjektom povinnosti boli masmédiá.

A predsa sa pri novelizácii Tlačového zákona roku 2011 vyšlo v ústrety masmédiám. Ustanovenie § 10 ods. 4 zák. č. 167/2008 Z. z. sa zrušilo čl. I bod 12 zák. č. 221/2011 Z. z. „Zrušenie § 10 ods. 4 Tlačového zákona zákonom č. 221/2011 Z. z. v skutočnosti neprispelo k posilneniu slobody prejavu, ale za následok má oslabenie slobody prejavu osôb, ktorým sa zabezpečuje právo na prístup do masmédií. Oprávnené osoby sú vystavené na milosť a nemilosť subjektom povinnosti. Ak ich povinné osoby vysmejú namiesto toho, aby vyhovelí uplatnenému právu, oprávnené osoby sa ocitnú v horšom postavení, než aké mali podľa pôvodnej právnej úpravy. Z hľadiska zabezpečenia prístupu do masmédií sa zákonom č. 221/2011 Z. z. uskutočnil návrat do minulosti, degradoval sa účel značnej časti právneho poriadku zabezpečujúceho prístup do masmédií poškodeným osobám. Po schválení tohto návrhu zmeny Tlačového zákona sa vláda prostredníctvom blízkych printových masmédií nezabudla vychváliť, ako zlepšila Tlačový zákon.⁴⁹ Čo aj potom zostalo otvorené je otázka, či zníženie právnej istoty ohľadne vymožiteľnosti práva na prístup do masmédií je výsledkom zámeru znížiť ochranu slobody prejavu v chýlostivej časti jej uplatňovania, alebo či ide o výsledok úplnej nevedomosti, s ktorou k slobode prejavu prikrčila vláda I. Radičovej túžiaci zavŕať sa masmédiám bez ohľadu na následok.“⁵⁰

Záver

Predloženie návrhu Tlačového zákona do Národnej rady SR roku 2008 vyvolalo predstierané alebo skutočné rozhorčenie v radoch vydavateľov a novinárov printových masmédií z dôvodu ohrozenia demokracie a slobody prejavu. Príspevky, aké uverejňujú printové masmédiá v čase účinnosti zavrhaného Tlačového zákona, indikujú možnosť, že nesúhlas s návrhom Tlačového zákona bol motivovaný zámerom zachovať nezávislosť printových masmédií vo sfére právnym poriadkom nedovoľovaného správania, poskytnúť masmédiám príležitosť pre šírenie klebiet a ohovárania, možno aj s korupčným zámerom.

Ústavný problém práva na opravu a práva na odpoveď nespočíva v samej existencii týchto právnych inštitútov. Obmedzenie slobody prejavu z dôvodu zabezpečenia prístupu dotknutých osôb do printových masmédií je zlučiteľné s podmienkami článku 26 ods. 4 Ústavy SR, lebo sa deje v záujme ochrany práv a slobôd iných. Potenciálny ústavný problém by mohol vzniknúť až v rozsahu konkrétnych podmienok takého obmedzenia slobody prejavu, ak by zákonom ustanovené podmienky boli natoľko voľné alebo početné, že by uplatňovaním zákona dochádzalo k porušeniu spravodlivej rovnováhy medzi slobodou prejavu masmédií a právom dotknutých osôb na uverejnenie opravy alebo odpovede. Niet rozumného dôvodu hodnotiť zákonom ustanovené podmienky ako neprimerané. K inému porušeniu spravodlivej rovnováhy medzi oboma konfliktnými záujmami by mohlo dôjsť vo fáze aplikácie práva, ak by sa zákon interpretoval neuvážene extenzívne. Taká možnosť vždy existuje a nemožno ju označiť za príčinu pre zmenu platnej právnej úpravy. Stačí uplatniť postup, ktorý vždy a za každých okolností bude sledovať líniu spravodlivej rovnováhy medzi obmedzením slobody prejavu printových masmédií a podmienkami prístupu do masmédií pomocou práva na opravu alebo práva na odpoveď. Platná právna úprava tlačového práva nie je perfektná. Niektoré významné vzťahy zostali zákonom nedotknuté. Najvýznamnejším nedostatkom je faktická nevyožiteľnosť práva na opravu a práva na odpoveď, ktorú možno označiť za hlavný dôvod pre urýchlenú zmenu zákona za účelom zjednania nápravy právne zvráteného stavu nastoleného novelizáciou z roku 2011. Pravdepodobnosť, že sa tak udeje, je zanedbateľná. Na pokus o politickú samovraždu by sa ľahko mohlo zmeniť úsilie o odstránenie nedostatkov platného zákona. Skúsenosť s prípravou Tlačového zákona roku 2008 vyvoláva silné obavy, vystríha pred každým pokusom o zmenu Tlačového zákona bez ohľadu na to či by bola dobrá alebo zlá, rozumná alebo nerozumná.

49 „Do parlamentu je pripravený podľa ministra kultúry Daniela Krajčera z SaS a premiérky Ivety Radičovej z SDKÚ návrh s podporou celej koalície...“

„Určite je to dobrý zákon, výrazne zlepšuje stav z minulosti,“ povedal Krajcer.

„Novela je krokom vpred a upravuje dnešný tlačový zákon do polohy veľmi dobrého európskeho štandardu,“ povedal Michal Arpáš, predseda Asociácie vydavateľov. (Politik si odpoveď nevymúti. In SME, 2011, č. 51, štvrtok 3.3.2011, s. 4)

50 DRGONEC, J.: *Sloboda prejavu a sloboda po prejave*. Šamorín : Heuréka, 2013, s. 132.

Tlačový zákon v rozsahu úpravy o práve na opravu a práve na odpoveď a s výnimkou faktickej nevyožiteľnosti týchto práv predstavuje v podstate štandardnú právnu úpravu prístupu do masmédií, aký sa v demokratickej spoločnosti v posledných desaťročiach zaručuje osobám, o ktorých sa masmédiá nekorrektne vyjadri. A tak na ťahu sú masmédiá, ktorých úlohou je správať sa podľa zákona, aby nezapríčiňovali vznik práva na opravu a práva na odpoveď, a keď ich vznik spôsobia, aby splnili z toho plynúcu povinnosť. Prehliadnuť pri tom nemožno, že printové masmédiá nie sú pasívnou obeťou uplatňovania práva na opravu a práva na odpoveď. Vznik práva na opravu aj práva na odpoveď predurčujú spracovaním uverejneného príspevku. Ak majú záujem na zachovaní priestoru vo svojich novinách či časopise pre vlastnú úvahu o obsahu vydania bez obmedzení vyplývajúcich z povinnosti uverejniť opravu či odpoveď, stačí, aby uverejnené materiály neobsahovali problematické skutkové tvrdenia porušujúce zákon.

LITERATÚRA:

DRGONEC, J.: *Sloboda prejavu a sloboda po prejave*. Šamorín : Heuréka, 2013. 416 s. ISBN 978-80-89122-89-9.

DRGONEC, J.: *Základy masmediálneho práva*. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva – Poradca podnikateľa, spol. s r.o., 2008. 503 s. ISBN 978-80-89363-04-9.

DRGONEC, J.: *Povinné uverejňované prejavy v masmédiách a právo mlčať*. In Justičná revue, 2008, Vol. 60, No. 10, s. 1309-1334. ISSN 1335-6461.

JURIŠTA, O.: *K prvej novele tlačového zákona*. In Justičná revue, 2011, Vol. 63, No. 11, s. 1453-1463. ISSN 1335-6461.

KERECMAN, P.: *Realizácia práva na tlačovú opravu údajov uverejnených v periodickej tlači*. In Justičná revue, 2002, Vol. 54, No. 8-9, s. 894. ISSN 1335-6461.

KOL. AUTOROV: *Krátky slovník slovenského jazyka*. Bratislava : Veda, 1989. 587 s.

MORAVEC, O.: *Mediální právo v informační společnosti*. Praha : Leges 2013. 288 s. ISBN 978-80-87576-52-6.

VEČEŘA, M., GERLOCH, A., SCHLOSSER, H., BERAN, K., RUDENKO, S.: *Teória práva*. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva, 2008. 344 s. ISBN 978-80-89363-21-6.

KELLNER, D.: *Media Spectacle*. New York, London : Routledge, 2003. 198 s. ISBN 978-0-415-26828-1.

VOZÁR, J., VALKO, E., LAPŠANSKÝ, L.: *Tlačový zákon. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-169-7.

VOZÁR, J.: *Právo na odpoveď*. In Právny obzor, 2008, Vol. 91, No. 3, s. 159-169. ISSN 0032-6984.

